

Synnøve Vereide

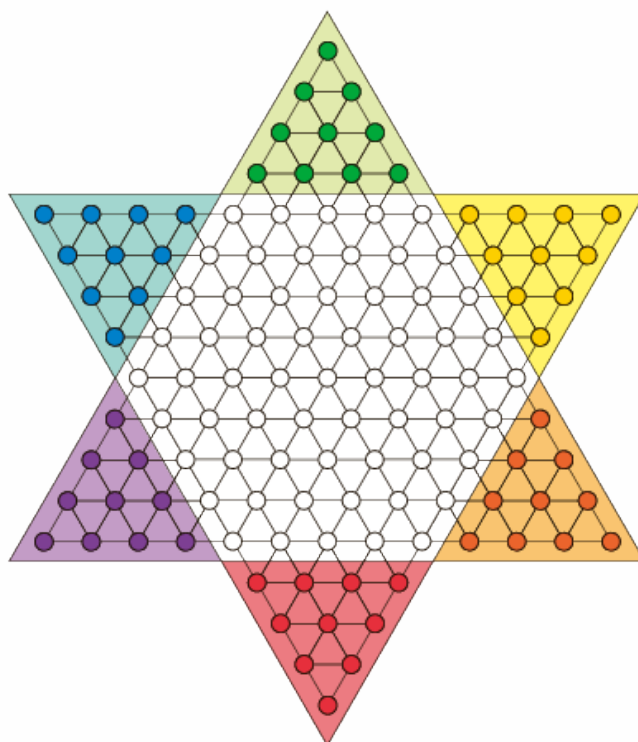
Den liberale verdensordenen i endring

Hvilke implikasjoner kan en endring i maktbalansen mellom USA og Kina ha for den liberale verdensordenen?

Mai 2020

NTNU

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
Fakultet for samfunns - og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Bacheloroppgave

2020

Synnøve Vereide

Den liberale verdensordenen i endring

Hvilke implikasjoner kan en endring i maktbalansen mellom USA og Kina ha for den liberale verdensordenen?

Bacheloroppgave
Mai 2020

NTNU

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
Fakultet for samfunns - og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne bacheloroppgavens tema er den såkalte liberale verdensordenen sett i lys av relative endringer i maktbalansen. Forskningsspørsmålet lyder slik: *Hvordan har maktbalansen mellom Kina og USA endret seg de siste 50 årene, og hvilke implikasjoner kan dette ha for den liberale verdensordenen?*

Metodisk har jeg tatt i bruk tallgrunnlag fra kilder som Stockholm International Peace Research Institute, European Intelligence Unit, Verdensbanken og Statista. Dette for å komparativt analysere maktkapabilitetene til Kina og USA. Fokuset ligger på intern maktbalansering, samt hard og myk makt. Teoretisk ligger tyngdepunktet på Gilpins teori fra 1981 om en hegemons kostnader versus fordeler, og Kissingers realpolitiske teori i *World Order*.

Til slutt konkluderes det overordnet med at garantisten for den eksisterende ordenen (USA) med tiden vil få *svakere* insentiver til å opprettholde status quo (vår liberale verdensorden), mens en voksende stormakt (Kina) vil få *sterkere* insentiver til å utfordre status quo. Dette er oppgavens hovedfunn. Mer spesifikt konkluderes det med at *deler* av den såkalte liberale verdensordenen *kan* bli utfordret i tiden som kommer, men at dette ikke utelukkende skyldes Kinas fremvekst, men i stor grad også kan forklares med amerikansk tilbaketrekking. Det argumenteres dessuten for at denne maktbalansen først har endret seg gradvis siden 70-tallet, og deretter raskere etter at Donald Trump ble innsatt som president i 2016. Det argumenteres også for at pandemien COVID-19 *kan* vise seg å ytterligere fremskynde endringer i maktbalansen og i den liberale verdensordenen.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Figurliste	3
1. Innledning	4
1.1 Struktur på oppgaven	5
2. Teoretisk rammeverk	5
2.1 Den nyrealistiske forklaringsmodellen	6
2.2 Hva er en verdensorden?	6
2.3 Hva er makt?	8
2.4 Maktbalanse og maktbalansering	9
2.5 En hegemons kostnader versus fordeler	9
2.6 Den voksende stormakts misnøye	10
3. Metode og forskningsprosessen	10
3.1 Metode og datainnsamling	11
3.2 Forskningsprosess, avgrensninger og utfordringer med oppgaven	12
4. Historisk bakteppe: Vår liberale verdensorden	13
4.1 Den bipolare verdensordenen opphører	13
4.2 En internasjonal, liberal verdensorden oppstår	14
5. Maktbalanse i endring	15
5.1 Midtens rike gjenreiser seg	15
5.2 En sammenligning av maktkapabiliteter	16
5.2.1 Hard makt	16
5.2.2 Myk makt	20
5.3 Amerikansk tilbaketrekking	23
5.3.1 Svekket rykte og isolasjonistiske tendenser	24
5.3.2 Korona-pandemien og globalt lederskap	24
6. Analyse	25
6.1 Hvor mektig har Kina blitt?	26
6.1.1 Hard makt	26
6.1.2 Myk makt	27
6.2 Effekter av COVID-19	29
6.3 Abdiserer USA?	30
6.4 En verdensorden i endring	32
7. Konklusjon	35
8. Litteraturliste	37

Figurliste

Figur 1: Prognose for Kina og USAs BNP, 2000 - 2030	18
Figur 2: Oversikt over land som har Kina eller USA som største handelspartner	19
Figur 3: De 15 landene i verden med størst militærbudsjetter	20
Figur 4: USAs militærbaser i verden	21
Figur 5: Militærbudsjettene til USA og Kina, utvikling fra 1998-2018	22
Figur 6: Den nye silkeveien	24
Figur 7: Verdenssamfunnets syn på kinesisk og amerikansk lederskap	25

1. Innledning

Vi har siden 2. verdenskrig levd i en såkalt “liberal verdensorden”, tuftet på liberale prinsipper som “det frie marked”, multilateralt samarbeid, demokrati og menneskerettigheter. USA har i aller høyeste grad vært den som har bestemt spillereglene i dette systemet. Dette ved å etablere vår liberale samfunnsform, ved å være en stødig alliert for store og små stater, og ved å ta globalt lederskap gjennom multilateralt samarbeid. Etter valget av Trump i 2016 har viljen til å ta dette lederskapet blitt betydelig mindre.

Kinas har siden Deng Xiaopings reformer på 70-tallet gjenreist seg på utrolig vis. Deres inntreden i WTO i 2001 markerte et skille, og åpne-opp-politikken til Xi Jinping har gjort Kina til en tydelig global aktør. Landet har gått fra å være en fattig nasjon til å bli en økonomisk supermakt med store maritime og globale ambisjoner. Parallelt med amerikansk tilbaketrekking fra den internasjonale scenen de siste årene, har Kina tatt stadig større plass på den samme scenen. Kina var allerede godt på vei til å etablere seg som det internasjonale systemets andre supermakt før COVID-19-pandemien inntraff. Virushåndteringen av Vesten generelt, og USA spesielt, har fått flere til å spørre: Hvem tar globalt lederskap i en krise?

Tendensen med amerikansk tilbaketrekking og isolasjonisme etter valget av Trump i 2016 har skapt et vakuum i det multilaterale samarbeidet som Kina ser ut til å fylle. Kan USA fortsette å være en garantist for den liberale verdensordenen? Og kan Kina godta å leve som en stormakt i en liberal verdensorden basert på regler og verdier definert av USA og Vesten?

Denne bacheloroppgaven forsøker å svare på det som - ifølge forfatteren selv - er blant vår tids mest relevante og interessante problemstillinger: Hvordan kan en endring i maktbalansen mellom USA og Kina ha videre implikasjoner for den liberale verdensordenen? Spørsmålet er svært omfattende, men svaret vil definere vår fremtid.

1.1 Struktur på oppgaven

Denne bacheloroppgaven søker å svare på følgende problemstilling: *Hvordan har maktbalansen mellom Kina og USA endret seg de siste 50 årene, og hvilke implikasjoner kan dette ha for den liberale verdensordenen?*

Før vi skal undersøke dette, vil jeg først og fremst avklare innenfor hvilket teoretisk rammeverk vi skal utføre forskningen. Utgangspunktet vil her være nyrealismens forklaringsmodell med fokus på realpolitisk teori om makt, verdensordener og maktbalanser. Videre vil jeg kort gjøre rede for forskningsmetode -og prosess, inkludert avgrensninger, svakheter og utfordringer med oppgaven. Videre er det på sin plass med et historisk bakteppe. Her er det nærliggende å skape en felles forståelse for *hvilke* prinsipper den liberale verdensordenen er tuftet på, *hvordan* den har oppstått og *hvem* som har stått som garantist for denne verdensordenen. Dette vil inkludere å se på utviklingen av USA og Kinas maktkapabiliteter, med fokus på “hard” og “myk” makt.

Med dette grunnlaget vil vi videre kunne diskutere til hvilken grad maktbalansen mellom USA og Kina har endret seg, og ikke minst hvilke implikasjoner dette *kan* ha for den liberale verdensordenen vår. Diskusjonen vil aktualiseres med noen tidlige betraktninger av COVID-19s tydeliggjøring av problemstillingen. Jeg vil argumentere for følgende påstand: Ja, en endring i maktbalansen mellom USA og Kina vil trolig kunne ha visse implikasjoner på den liberale verdensordenen - i Kinas favør. Dette er dog ikke alene på grunn av kinesisk framvekst, men kan i stor grad også forklares med tendensen til amerikansk tilbaketrekking.

2. Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil det redegjøres for oppgavens teoretiske rammeverk. Utgangspunktet vil være den nyrealistiske forklaringsmodellen, som i korte trekk vil sammenlignes med den nyliberalistiske teoriretningen. Vi vil deretter redegjøre for teorier om makt, verdensordener og maktbalanse, samt trekke frem teorier fra Gilpin og Kissinger som vi vil dra nytte av senere i oppgaven. Relevante begreper vil også defineres eller redegjøres for i dette kapitlet.

2.1 Den nyrealistiske forklaringsmodellen

Realismen har røtter tilbake til teoretikere som Machiavelli, Hobbes og helt tilbake til Thucydides (Jackson & Sørensen, 2007). Fagdisiplinens gjennombrudd kom etter 2. verdenskrig, med Morgenthau og hans verk fra 1948, *Politics among Nations*, som den realistiske skolens “forgrunnsfigur”, og realismen utviklet seg som en kritikk av mellomkrigstidens idealisme (Østerud, 2019). Realister vil hevde at krig oppstår fra statens innsats i å skaffe seg makt og sikkerhet i en anarkisk verden¹ (Nye Jr. & Welch, 2014; Jackson & Sørensen, 2007). Dette blir dermed statenes utgangspunkt for realpolitiske vurderinger og prioriteringer (Donnelly, 2008). I et realistisk perspektiv er den internasjonale ordenen følgelig basert på *maktbalansen* mellom statene, et begrep vi snart studere nærmere.

Kenneth Waltz stod fram som en ledende talsmann for nyrealismen, også kalt “strukturell realisme” (Jackson & Sørensen, 2007). Med sin bok, *Theory of international politics* fra 1979, så han på det internasjonale systemets anarkiske karakter som realpolitikens fundament, til forskjell fra Morgenthau som vektla menneskenes iboende ondskap (Østerud, 2019). Der Morgenthau et al. har en aktørorientert forklaring av usikkerhet og maktkamp, forklarer ny-realister som Waltz at den anarkiske ordenen fører til at enhver stat må sørge for egen overlevelse, dette i et system hvor maktfordelingen råder (Jackson & Sørensen, 2007). Med dette preges internasjonal samhandling i stor grad av maktkamp, og i liten grad av positivt samarbeid - og særlig denne logikken skiller realismen tydelig fra liberalismen.²

2.2 Hva er en verdensorden?

Henry Kissinger (2014) introduserer i *World Order* at ingen sann verdensorden har eksistert. Med denne påstanden i bakhodet, definerer han verdensorden som en regions eller sivilisasjons oppfatning om hva slags **konsept for rettferdighet og maktfordeling** som burde gjelde i verden. Begrepet “internasjonal orden” blir i Kissingers øyne en praktisk anvendelse av nevnte konsepter i en så stor skala at det påvirker en *betydelig* andel av kloden, mens en “regional orden” inneholder de samme konseptene på et definert område. Hva som

¹ Verden er anarkisk fordi det ikke finnes en ultimat orden - utover statenes selvhjelp og våpenstyrke - og statene er dermed til enhver tid overlatt til seg selv (Jackson & Sørensen, 2007).

² Grieco, Ikenberry & Mastanduno (2015) beskriver at liberalistene ser på læring som en sterk faktor for endring i verdenspolitikken, mens realistene mener endringen bunner ut i krig og krigens etterspill. Dette innebærer at liberalistene ser på historie som noe lineært, mens realistene ser på historie som noe syklisk. Realistene har sånn sett et mer “kynisk” syn på verden, da man legger til grunn at statene og det internasjonale samfunnet i liten grad vil kunne lære av sine feil.

er en verdensorden og hva som er en regional orden blir et definisjonsspørsmål opp mot hva som i tiden var en “betydelig andel av verden”³ (Kissinger, 2014, s. 4). En verdensorden baserer seg for det første på et sett av felles aksepterte regler og for det andre en maktbalanse som sørger for tilbakeholdenhet der disse reglene brytes (Kissinger, 2014, s. 9).

Den europeiske verdensorden, eller **Westfalen-systemet**, stammer fra fredsavtalen fra 1648 etter 30-årskrigen i Westfalen. Denne ordenen bidrar med internasjonale juridiske og organisatoriske strukturer for å fremme frihandel og stabil økonomi (Kissinger, 2014). Grieco, Ikenberry og Mastanduno (2015) beskriver nevnte system som det moderne og gjeldende statssystemet, der man har uavhengige stater uten noen høyere autoritet. Dette fører til en maktbalanse der ingen stater hver for seg kan bekjempe alle de andre (Kissinger, 2014).

Den liberale verdensordenen

I et realistisk perspektiv lever vi i en “internasjonal liberal orden”. Denne verdensorden bygger på Westfalen-systemet og nyanseres av Deudny og Ikenberry (1999) med elementer som sikkerhetssamarbeid, amerikansk hegemoni og frihandel⁴. Denne ordenen har normer og regler som er liberale av natur, og som legger vekt på verdier som folkesuverenitet, demokrati og det frie marked (Grieco et al., 2015). Universelle menneskerettigheter ble en videreutvikling av den internasjonale liberalismen gjennom verdenserklæringen fra 1948, og etter andre verdenskrig fulgte flere avtaler og konvensjoner om rettigheter, individualitet, uavhengighet og global orden (Ikenberry, 2011).

En multipleks verdensorden

Acharya (2017) mener at denne liberale internasjonale ordenen var svekket allerede under både Clinton og senere Obama. I likhet med Ikenberry (2018) mener Acharya at fremveksten av land som Kina og India vil føre til en mer globalisert verden med maktforskyvning fra vest til øst. Dette kaller Acharya for en *multipleks verdensorden*, og denne ordenen vil svekke den liberale verdensorden - noe Acharya mener Vesten må akseptere for å videre finne *nye veier* til fred og stabilitet i samarbeid med de nye stormaktene.

³ Der Kina opererte med et flere tusen-år gammelt konsept hvor verden spant rundt keiserens grenseløse myndighet, opererte muslimene på tre kontinent i middelalderen med idéen om at verden var forent av én guddommelighet (Kissinger, 2014, s. 4)

⁴ Vi kan kjenne igjen Westfalen i G20s erklæring fra 2018, der medlemmene fornyet sin forpliktelse til å “jobbe sammen for å forbedre en regelbasert internasjonal orden”. Denne regelbaserte ordenen er forankret i liberale institusjoner, både politisk, økonomisk og juridisk; f.eks. FN, IMF, ICC og Domstolen i Haag (G20, 2018).

2.3 Hva er makt?

I realpolitisk teori om mellomstatlig samhandling spiller makt en viktig rolle (Jackson & Sørensen, 2007). Realismens forutsetninger om den anarkiske verdensordenen gjør at statene søker sikkerhet og overlevelse - dermed blir systemet preget av en **evig maktkamp** (Grieco et al., 2015). Makt er evnen til å påvirke andres oppførsel for å få noe man ønsker - dette kan gjøres gjennom tvang, betaling eller overtalelse/attraksjon (Nye, 2009). I internasjonal politikk vil det også være rimelig å betrakte makt som kapasitetene til å skape ønskede effekter (Grieco et al., 2015, s. 8). I den anarkiske verdensorden kan makt ikke minst forklares ved å se på *fordelingen* av maktkapabiliteter; maktfordelingen blant stater gjenspeiler i stor grad maktbalansen i verdens (Grieco et al., 2015).

Nye (2004) argumenterer for viktigheten av **“myk” maktbruk** (soft power), som dreier seg om evnen til å overtale uten bruk av tvangsmakt. Nye (2004) forklarer hvordan amerikanske idealer, kultur og verdier har tiltrukket partnere og formet deres preferanser, og påpeker at denne formen for innflytelse har utgjort en viktig del av amerikansk utenrikspolitikk. Myk makt skiller seg fra **“hard” maktbruk**, som innebærer bruk av tvangsmakt (gjærne militærmakt) eller betaling (Nye, 2004). Mearsheimer (2001) beskriver også det Nye (2004) kaller “hard makt” som en stats materielle ressurser, og skiller mellom militær makt og latent makt, hvor sistnevnte f.eks. inkluderer teknologi og økonomi og legger grunnlaget for videre utvikling av militær makt. Skillet mellom hard og myk makt samsvarer langt på vei med den todelte definisjonen av makt som 1) materielle ressurser, og 2) innflytelse (Posen & Ross, 1997; Mearsheimer, 2001). Stater med stor vekst i materielle ressurser har ifølge Zakaria (1999) en tendens til å ekspandere sine utenrikspolitiske interesser. Selv om en stat har gitte maktkapabiliteter, betyr det ikke nødvendigvis at en stat vil utnytte denne makten.⁶

⁵ Det er viktig å understreke at selv om en stat eller aktør innehar makt, betyr ikke det nødvendigvis at denne makten vil utnyttes. Vi kan dessuten skille mellom mulighet og virkeliggjørelse, eller mellom “latent” og “manifest” makt (Østerud, 2019).

⁶ Det skilles dessuten i nyrealismen mellom retningene **defensiv og offensiv realisme** - og ved dette veiskillet tar vi et steg bort fra Waltz (Jackson & Sørensen, 2007). I motsetning til Waltz’ defensive realisme, vil offensive realister si at en gitt mengde makt *ikke* vil tilfredsstille en stat (motivert av det stadig anarkiske internasjonale politiske systemet), og at staten derfor til slutt vil søke hegemoni (Mearsheimer, 2001). Med andre ord tar offensive realister utgangspunkt i at en motstander som regel vil utnytte sine maktkapabiliteter til å oppnå mer makt, og dette samsvarer langt på vei med Kinas militære opprustning.

2.4 Maktbalanse og maktbalansering

Mens begrepet *maktbalanse* indikerer hvordan makt er fordelt, kan *maktbalansering* forklares som en sentral mekanisme for å opprettholde fred i det mellomstatlige systemet⁷ (Grieco et al., 2015). Vi skiller mellom **intern maktbalansering**, som handler om staters egne maktressurser (og spesielt opprustning og militær makt), og **ekstern maktbalansering** som tradisjonelt består av strategiske allianseinnngåelser med andre stater (Grieco et al., 2015). Denne oppgaven vil fokusere på intern maktbalansering, altså USA og Kinas opprustning.

2.5 En hegemons kostnader versus fordeler

En hegemon vil normalt kontrollere kapital og markeder, og i følge R.O. Keohane (2005) inneha “komparative fortrinn i produksjonen av høyt verdsatte varer”.⁹ Robert W. Cox skriver at staten som skal lede det internasjonale systemet ikke bare må være økonomisk og militært overlegent, men ikke minst må de andre stormaktene betrakte vedkommende som en **legitim garantist** for den internasjonale orden (Cox, 1983).

I følge Gilpin (1981) vil en hegemon på sikt oppleve at **kostnadene** for å vedlikeholde status quo (systemet eller verdensordenen) vil øke, samtidig som **fordelene** ved å opprettholde status quo gradvis synker. Gilpin (1981) forklarer at hegemonen/garantisten av systemet vanligvis “overbetaler” for å beholde sin posisjon, noe som fører til at mindre stater ikke betaler deres “fair share” av kostnadene (gratispassasjer-problemet). På et tidspunkt vil man oppnå en balanse mellom kostnader versus nytte, og etter at dette punktet er passert vil det ikke lenger være gunstig å stå som garantist for å opprettholde status quo¹⁰.

En kritikk mot Gilpin som blir fremført av Wohlforth og Brooks (2016a) er at teorien er bygget på argumenter som ikke relatert til en stats plassering i det internasjonale hierarkiet. Med andre ord kunne teorien gjelde for alle stater med samme vekst, ikke kun for en hegemon. Til støtte for Gilpins resultat, trekker Wohlforth og Brooks frem at hvis en

⁷ **Intensjonen** med maktbalansering er å forhindre at andre stater får realisert sine hegemoniske ambisjoner - eller øke muligheten for å etablere eget hegemoni, og **resultatet** er ofte en slags orden - eller maktbalanse - i systemet (Grieco et al., 2015). Maktbalansering er i følge realismen - og i stor grad også realpolitikken - en utenrikspolitisk strategi som stormakter forventes å følge (Grieco et al., 2015).

⁸ Hegemoniet indikerer en unipolar verdensorden; når en stat er sterk nok til å opprettholde de essensielle reglene og styre over interstatlige relasjoner, kan vi kalle denne staten for en hegemon (Grieco et al., 2015).

⁹ Dette danner kjernen i en såkalt hegemonisk stabilitetsteori (Østerud, 2019).

¹⁰ Gilpin (1981) forklarer: “once an equilibrium between the costs and benefits of expansion is reached, the tendency is for the costs of maintaining the status quo to rise faster than the capacity to finance the status quo.”

hegemon må bruke ressurser på å beskytte alle sine “klientstater”, vil disse midlene tas bort fra mer lønnsomme investeringer - noe som igjen svekker en hegemonens posisjon.

Siden økonomisk fremgang *globalt* vil redusere USAs økonomiske overtak, mener Posen og Ross (1997) at det ikke vil være mulig å samle tilstrekkelig vilje i det amerikanske folk til å bruke nødvendige ressurser til å ivareta global fred gjennom USAs lederrolle i verden. Posen og Ross mener at dette igjen kan føre til direkte endringer i verdensordenen.

2.6 Den voksende stormakts misnøye

Henry Kissinger (2014) mener at enhver internasjonal orden - før eller senere - vil møte på to tendenser som vil utfordre samholdet. Den ene er en **redefinisjon av legitimitet**, og dette skjer når de verdiene som ligger til grunn for den internasjonale ordenen blir fundamentalt endret. Den andre tendensen er et **betydelig skifte i maktbalansen**¹¹, og dette skjer når den etablerte stormakten viser seg ute av stand til å tilpasse seg store endringer i maktrelasjonene.

Grieco et al. (2015) forklarer at en stat som vokser frem og bli mektigere, parallelt vil bli misfornøyd med den eksisterende internasjonale ordenen, ledet av en dominerende - men nedadgående - stat. De peker også på at teknologiske nyvinninger og ujevn økonomisk vekst vil endre de relative maktposisjonene til stater, noe som igjen kan føre til endringer i det internasjonale systemet. Wohlforth (2014) mener dessuten at *utbyttet* som den voksende stormakt vil ha av å utfordre den eksisterende ordenen med tiden vil øke. Med andre ord vil garantisten for den eksisterende ordenen med tiden få *svakere insentiver* til å opprettholde status quo, mens en voksende stormakt vil få *sterkere insentiver* til å utfordre status quo.

3. Metode og forskningsprosessen

Jeg vil i dette kapitlet redegjøre for hvilke metoder jeg har tatt i bruk for å best mulig kunne svare på oppgavens problemstilling, samt belyse forskningsprosessen, avgrensninger og noen utfordringer i arbeidet med oppgaven.

¹¹ Kissinger forklarer det slik: “(...) *A rising power may reject the role allotted to it by a system it did not design, and the established powers may prove unable to adapt the system’s equilibrium to incorporate its rise.*” (Henry Kissinger, 2014, s. 366-367)

3.1 Metode og datainnsamling

Kenneth Waltz argumenterer i *Man, the state and war* for at det er det internasjonale systemets orden som definerer staters atferd. Basert på dette verket baserte Singer (1963) tre analysenivåer for internasjonal politikk-studiet; Individnivået, stats- eller samfunnsnivået og det internasjonale nivået (systemnivået). I denne oppgaven har det vært nærliggende å ta utgangspunkt i systemnivået, som presenterer en “utside-inn”-versjon av internasjonal politikk. Dette er fordi dette analysenivået betoner det anarkiske ordensprinsippet og maktfordeling mellom statene - et perspektiv som har vært nyttig når vi skal se på maktfordelingen mellom USA og Kina.¹²

I valg av data har jeg i stor grad fokusert på statistikk og grafer som forteller oss noe om de konkrete maktkapabilitetene til henholdsvis Kina og USA. Dette har inkludert data om økonomi og økonomisk utvikling, samt militærbudsjetter og militærbaser. Databaser hos Economist Intelligence Unit (EIU), Stockholm International Research Institute (SIPRI), Statista og Verdensbanken har vært nyttige i dette arbeidet. Myk makt er naturligvis vanskeligere å måle, men jeg har likevel forsøkt å finne relevant datamateriale for å måle også dette, eksempelvis data om bistand, handel og infrastruktur, i tillegg til undersøkelser om knyttet til verdenssamfunnets syn på kinesisk versus amerikansk lederskap, samt en nyere undersøkelse som viser europeiske lands syn på samarbeid med henholdsvis Kina og USA.

Litteraturen jeg har tatt i bruk hviler i stor grad på pensum. Kjente teoretikere som Waltz, Mearsheimer, Cox, Grieco, Ikenberry, Jackson, Sørensen, Mastanduno og Gilpin, samt Allison, Brooks, Nye og Wohlforth, har gitt meg et solid teoretisk grunnlag. Blant norske teoretikere har spesielt Knutsen og Tunsjø bidratt med nyttige perspektiver, imens Østerud har bidratt til redegjørelsen for en rekke begreper og definisjoner. Henry Kissingers bok *World Order* har bidratt med realpolitiske perspektiver. Det samme har artikler fra Foreign Affairs, Foreign Policy og NUPI (Norsk Utenrikspolitisk Institutt), spesielt i søk etter dagsaktuelle og seriøse artikler knyttet til COVID-19. For å innhente nødvendig ny informasjon om den pågående pandemien, har også artikler fra *Dagens Næringsliv* vært nyttige - selv om disse naturligvis ikke kunne legges til grunn som noe forskningsbasert. Den kinesiske statlige nettavisen *Global Times* har til dels også vært nyttig for å få en viss

¹² Likevel vil det i oppgaven også være innslag av analyse på individnivået, da det i dag er nyttig å redegjøre for Donald Trumps presidentskap når temaet er amerikansk utenrikspolitikk.

forståelse av hva kinesiske myndigheter selv ønsker å formidle til omverdenen. Som en ikke-uavhengig kilde har informasjon hentet herfra likevel ikke blitt særlig vektlagt. Av søkemotorer har Oria, Google Scholar (med innlogging gjennom NTNUs VPN) og JSTOR vært nyttige i jakten på relevant litteratur, det samme har tilsendte artikler fra min veileder.

3.2 Forskningsprosess, avgrensninger og utfordringer med oppgaven

Frøet til denne bacheloroppgaven ble sådd allerede i 2018, da jeg tok et fordypningsemne i internasjonal politikk. Spørsmål om maktbalanse og verdensordener fascinerte meg stort, og jeg skrev derfor en oppgave om Thucydides felle og faren for stormaktskrig. Dette la grunnlaget for min interesse for maktforholdet mellom Kina og USA, som jeg har gledet meg til å lære mer om.

En utfordring - eller svakhet - hva gjelder kildebruk, er den store overvekten av “vestlige” kilder i vurderingen av det som *kan* betraktes som en øst-vest-konflikt. Denne skjevheten er et naturlig resultat av vestlig, og ikke minst USA og Storbritannias, dominans på forskningen innen internasjonal politikk (Østerud, 2019). Utover dette vil jeg understreke at bruk av statistikk ikke nødvendigvis forteller oss én “sannhet”. En graf eller et tall kan få ulik mening avhengig av hvordan det presenteres: dette kommer blant annet til uttrykk når vi ser på data om et lands BNP eller militærbudsjett bare i dag, sammenlignet med når det settes i et lengre tidsperspektiv som viser oss utviklinger og tendenser. I arbeidet med denne oppgaven har jeg forsøkt å være dette bevisst for å unngå misvisende fremstillinger av informasjon.

En annen utfordring - eller et luksusproblem, om du vil - har vært problemstillingens økte aktualitet i løpet av skriveperioden¹³. En god oppgave bør i aller høyeste grad se på “de lange linjene”, og ikke bli for preget av de til enhver tid herskende prediksjonene fra utålmodige kommentatorer og statsvitere. Det er fortsatt en tid igjen til vi kan se tilbake på COVID-19 og gi en troverdig analyse av dens effekter på internasjonal politikk. Grunnet temaets økte aktualitet har jeg likevel valgt å redegjøre for, og diskutere potensielle effekter av, pandemien.

Den største utfordringen i arbeidet med denne oppgaven har vært å avgrense den, av hensyn til en bacheloroppgaves begrensede omfang. Dette inkluderer også avgrensninger som kan

¹³ Skriveperioden for denne bacheloroppgaven har vært fra februar 2020 til mai 2020.

svekke oppgavens kvalitet, og dette uttrykkes blant annet gjennom et for svakt fokus på alternative forklaringsmodeller og teorier som ville gitt oppgaven økt troverdighet. Jeg har dessuten sett meg nødt til å snevre oppgaven inn til å primært fokusere på USA og Kina.¹⁴ Til sist ble jeg, av hensyn til oppgavens omfang, nødt til å ofre et delkapittel som redegjorde for Kina og USAs eksterne maktbalansering, med fokus på allianseinnngåelser, samt et kapittel om landenes teknologiske kapabiliteter¹⁵. Dette er temaer som utvilsomt ville tilført oppgaven flere relevante perspektiver, men som jeg har vurdert dithen at de kunne tas bort uten at konklusjonen ble nevneverdig påvirket.

4. Historisk bakteppe: Vår liberale verdensorden

For å senere kunne diskutere endringer i maktbalansen og den liberale verdensordenen, så skal vi først se nærmere på bakteppet til, og etableringen av, denne verdensordenen.

4.1 Den bipolare verdensordenen opphører

Verdensordenen under den kalde krigen var preget av bipolaritet¹⁶, med USA og Sovjetunionen som de to polene. Stormaktsrivaliseringen mellom USA og Sovjetunionen, varte i rundt 40 år før det sovjetiske regionale systemet brøt sammen i 1991, og den bipolare verdensordenen opphørte (Knutsen, 2016).

Sovjetunionens fall etterlot et maktvakuum, og mye takket være den kalde krigens våpenkappløp, stod USA igjen som den definitivt største våpenmakten i verden, i tillegg til å være en økonomisk stormakt (Knutsen, 2016; Marshall, 2017). Sovjetunionens fall markerte derfor overgangen til en unipolar verdensorden (Knutsen, 2016). Gjennom Marshallplanen fra 1948 til 1951, hvor USA betalte 12,5 milliarder dollar til gjenoppbyggelsen av et krigsherjet Europa, hadde USA sikret fotfestet til den kapitalistiske økonomien¹⁷, som var viktig for å hindre spredning av kommunismen (Marshall, 2017). USA var også aktivt med på

¹⁴ Kina og USA utgjør tross alt problemstillingens utgangspunkt, men forteller langt ifra hele historien. Både Russland og EU/Europa, og ikke minst internasjonale institusjoner og organisasjoner, har blitt viet langt mindre oppmerksomhet enn de ideelt sett hadde fortjent.

¹⁵ Et kapittel om teknologiske kapittel ville uten tvil tilført oppgaven viktige perspektiver til diskusjonen om maktbalansen mellom USA og Kina, spesielt i lys av senere hendelser knyttet til potensiell romfartsrivalisering (USA har planlagt nye prosjekter på månen, som av Kina blir omtalt som "månekolonisering" (Xiaoci, 2020).

¹⁶ Definisjon av begrepet bipolaritet: "Betegner det grunnleggende maktforholdet i et internasjonalt system dominert av to stormakter eller supermakter og preget av motsetningene mellom disse" (Østerud, 2019, s. 28).

¹⁷ Det var utvilsomt i USAs militærstrategiske og politiske interesse å få gjenreist Europa. På denne måten kunne USA gjenopprette tidligere handelsforbindelser, og dermed hindre økonomisk nedgang i USA (Marshall, 2017).

å etablere internasjonale institusjoner som NATO, Verdensbanken og det Internasjonale Pengefondet (IMF), og som initiativtaker kunne USA sette spillereglene for disse institusjonene - som til stor grad er de samme spillereglene som gjelder i dag (Grieco et al., 2015). På den måten økte USA også sin innflytelse over medlemslandene, og USA fikk alliere seg med en rekke mektige land (Knutsen, 2018).¹⁸

4.2 En internasjonal, liberal verdensorden oppstår

Tidligere tilfeller av verdensorden har vært regionale og etablert av dominerende stater, ofte etter en storkrig (Knutsen, 1999). Samtidens liberale verdensorden har sitt opphav fra Westfalen-systemet, og med et verdigrunnlag som oppstod i kjølvannet av 1. og 2. verdenskrig. USAs erfaring som britisk koloni gav stormakten et viktig perspektiv i fredsforhandlingene i Versailles etter 1. verdenskrig - en krig som mange av de europeiske koloniene ble trukket inn i. For USA var nasjonenes selvbestemmelsesrett derfor viktig. Derfor hvilte amerikansk innflytelse etter 2. verdenskrig i stor grad på en oppfatning om at landet skulle stå som en slags garantist for nasjonenes selvbestemmelsesrett og demokrati. USA håpte at deres spredning av liberale verdier skulle bevare freden mellom stormaktene (i tillegg til å svekke kommunismens fotfeste, naturligvis) (Knutsen, 2016).

USA har siden Sovjetunionens fall holdt oppe denne verdensordenen, som garantist for et statssystem hvor alle medlemsstatene beholder sin suverenitet (Knutsen, 2016). USAs dominerende posisjon etter 2. verdenskrig har hvilt på deres *vilje og evne* til å ta ansvar for global stabilitet og styringsmekanismer. Dette har inkludert at USA har måttet ta en stor del av regningen for kostnadene ved å opprettholde dette systemet.¹⁹ Det finnes et hav av definisjoner og forklaringer på hva en liberal verdensorden er. Med grunnlag i teoriene og empirien denne oppgaven bygger på, vil det heretter, for å ikke forvirre leseren, legges til grunn at en liberal verdensorden er *en regelbasert, internasjonal orden, tuftet på liberale prinsipper og verdier som frihandel, multilateralt samarbeid, demokrati og menneskerettigheter*.

¹⁸ USAs allierte etter Sovjetunionens fall: Japan og India i Asia, Tyskland, Frankrike, Storbritannia og Italia i Europa, og Brasil i Sør-Amerika (Knutsen, 2018).

¹⁹ Av NATO-landenes samlede kostnader til forsvar står USA for nesten 70% - samtidig bidrar landet til omkring 22% av NATOs løpende kostnader, et budsjett som samlet ligger på 1,8 milliarder dollar (Reality check team, 2019). Til Verdens Helseorganisasjon (WHO) utgjør USAs andel 22% med 0,24 milliarder dollar fordelt på to år (WHO, 2019).

5. Maktbalanse i endring

Vi har nå identifisert hva vi legger til grunn når vi videre snakker om “den liberale verdensordenen”. Videre skal vi sammenligne USA og Kinas maktkapabiliteter, for å senere kunne analysere hvordan maktbalansen og verdensordenen endrer seg.

5.1 Midtens rike gjenreiser seg

Kina, som på kinesisk betyr “midtens rike” (Klepsvik, 2020), var trolig verdens mest avanserte stat på 1400-tallet, med sin store økonomi og en befolkning på hele 300 millioner mennesker (Grieco et al., 2015). På midten av 1800-tallet ble Kina svekket av de såkalte opiumskrigene²⁰ med Storbritannia, samt av japansk og europeisk ekspansjonisme, og det kinesiske imperiet mistet dermed sitt fotfeste (Grieco et al., 2015).

Kina er en 5000 år gammel nasjon som har gjennomlevd mye. Folkerepublikkens utvikling de siste 70 årene kan likevel betraktes som ikke mindre enn spektakulær i historisk sammenheng. Mao Zedongs prosjekter med “det store spranget” på 50- og 60-tallet, og “kulturrevolusjonen” på 60- og 70-tallet førte til enorm lidelse og hungersnød for det kinesiske folket (Dikötter, 2010; Dikötter, 2016). På 60- og 70-tallet ble Asia, inkludert Kina, oppfattet som et område uten særlig potensiale; svensken Gunnar Myrdal (1968) skrev *Asian Drama; an inquiry into the poverty of nations*, og blant tesene var at Kina ikke ville kunne reise seg fra fattigdommen som rådet i landet.²¹

Mye har endret seg på kort tid. Deng Xiaoping, Kinas statsleder fra 1976-1997, gjennomførte omfattende reformer som åpnet opp Kinas lukkede planøkonomi til et markedsøkonomisk system (Vogel, 2011). Gjennom hele 1990-tallet opplevde Kina stor vekst, og da Hu Jintao kom til makten i 2002 var landet rukket å bli verdens sjette største økonomi (Bekkevold, 2018). Kinas inntreden i WTO i 2001 markerte dessuten et skille; Kina var med på globaliseringen og det frie marked (Amighini, 2018). Innen 2012 var Kina som global supermakt et faktum; landet hadde da verdens nest største økonomi og verdens nest største forsvarsbudsjett (Bekkevold, 2018). Etter at nåværende president Xi Jinping tiltrådte i 2013

²⁰ Opiumskrigene: Da Kina ville forby salg av opium fra Storbritannia startet sistnevnte to kriger på midten av 1800-tallet som svekket Kina som verdensmakt. (Grieco, et al., 2015)

²¹ Senere, i 1974, fikk Myrdal nobelprisen i økonomi (The Royal Swedish Academy Of Sciences, 1974).

og startet “åpne opp-politikken” sin, har kinesisk vekst akselerert ytterligere (Plecher, 2019). Bekkevold (2018) oppsummerer det slik: “Verden har trolig aldri sett en tilsvarende rask endring i den internasjonale maktbalansen i fremtid”. Ifølge Tunsjø (2018) står verden nå i startgropen til en bipolar verdensorden dominert av USA og Kina.

5.2 En sammenligning av maktkapabiliteter

Vi vil videre sammenligne Kina og USAs harde og myke makt. Når vi ser på hard makt vil vi fokusere på økonomiske og militære kapabiliteter, med andre ord intern maktbalansering. Fokuset innen myk makt vil ligge på økonomisk strukturell makt og normativ makt.

5.2.1 Hard makt

Allerede mot slutten av 1800-tallet overtok USA etter Storbritannia som verdens ledende industrielle nasjon²². USA har siden 2. verdenskrig vært verdens desidert største økonomiske supermakt. USAs økonomi²³ utgjør i dag omtrent en femtedel av verdens samlede BNP (Plecher, 2019; Duffin, 2020). Med en BNP på hele 14 milliarder dollar ifølge Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI, 2019), har Kinas økonomi tidoblet seg siden 2000. Kina har stått for 40% av verdens økonomiske vekst etter finanskrisen i 2008 (Allison, 2017; Harrison, 2016). Selv om Kinas BNP per hode vil være betydelig lavere enn USAs BNP per hode, kan Kinas totale BNP øke nok til å gå forbi USAs totale BNP innen år 2030²⁴ (se figur 1) (EIU, 2017; Plecher, 2019).

²² USA hadde unike geografiske forutsetninger for å industrialisere. Homestead Act fra 1852, immigrantenes entreprenørskapsvilje og “The American Dream” bidro alle til en gunstig kultur for økonomisk vekst og utvikling. Det er likevel ingen tvil om at USAs geografiske forutsetninger og landets fantastiske ressursgrunnlag (f.eks. enorme mengder jordbruksareal) ga statene et unikt økonomisk utgangspunkt. Mississippi-vassdraget var en viktig del av USAs vei til storhet: i 1803 kjøpte USA kontrollen over hele Louisiana-territoret av Frankrike for 15 millioner dollar. Dette doblet USAs størrelse, og ga amerikanerne kontroll over verdens største innenlandske vannvei (Mississippis samlede nedslagsfelt har flere farbare kilometer elv enn resten av verden til sammen). Dette var et gullkjøp for USAs transportsystem innenlands (Marshall, 2017, s. 77).

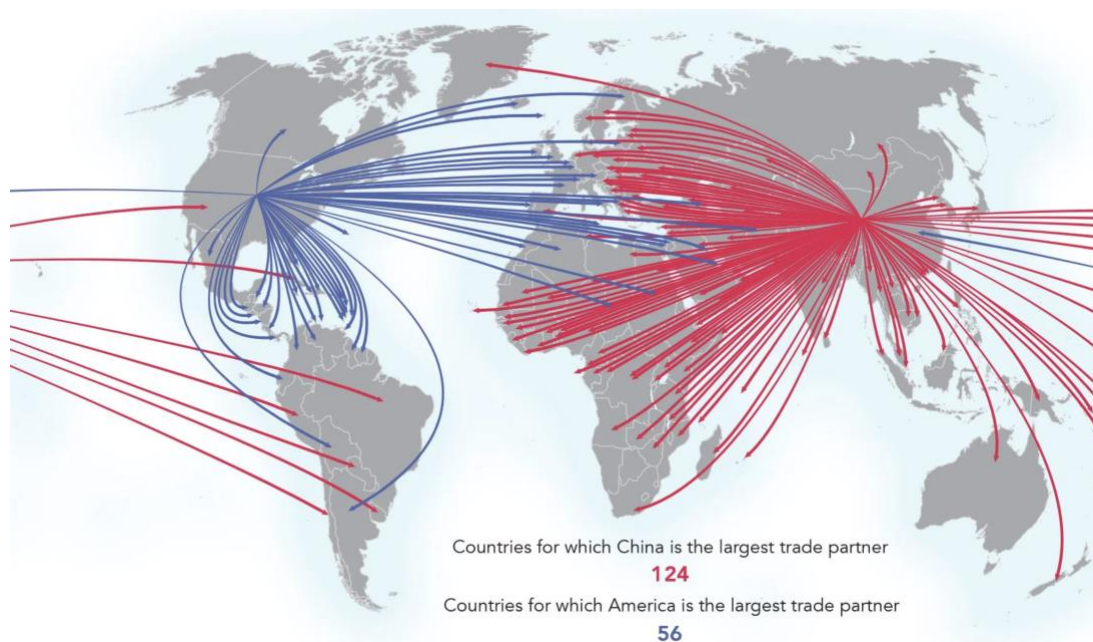
²³ USAs BNP 2019: 21.429 milliarder dollar (Duffin, 2020).

²⁴ EUIs prognoser er at Kina vil ha en årlig gjennomsnittlig økning i BNP på 4,7% mellom 2018-2030.

Figur 1: Prognose for Kina og USAs BNP, 2000 - 2030 (The Economist Intelligence Unit, 2017)

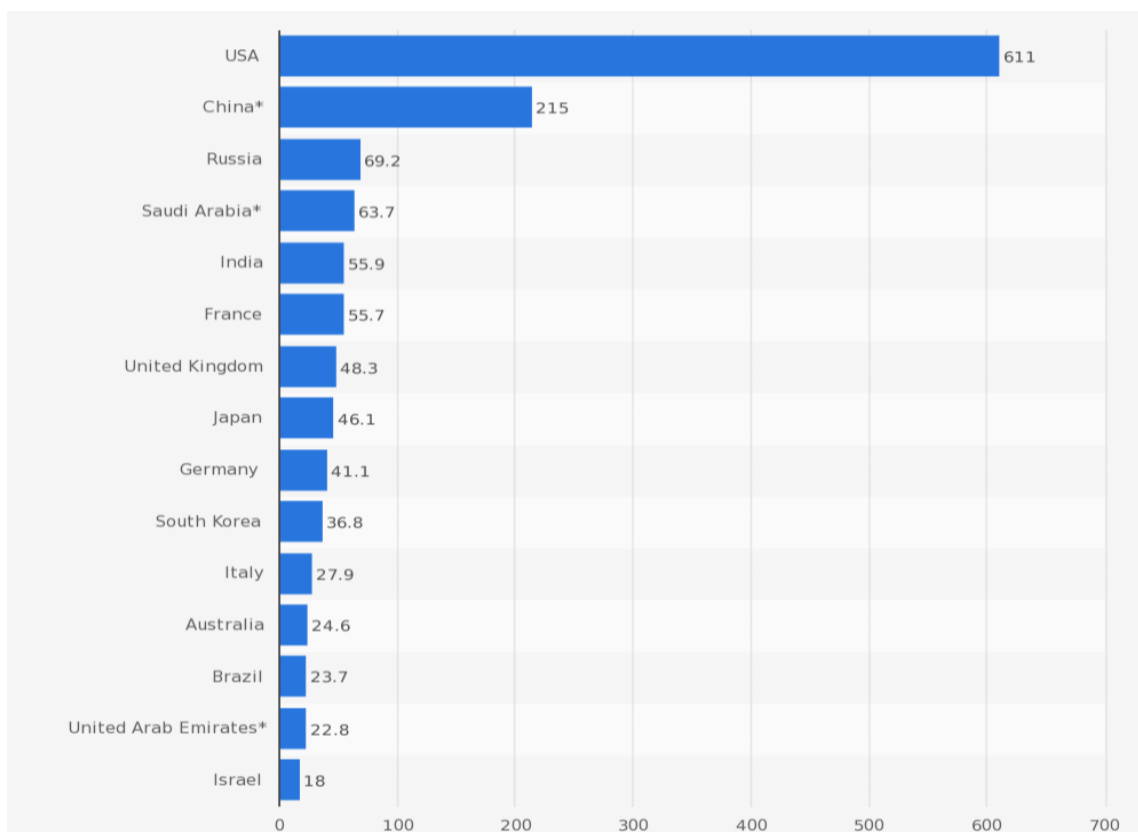
Samtidig ser vi at kinesiske eksportinntekter utgjør en stadig mindre prosent av landets samlede BNP; denne har minsket fra 32% i 2008 til 19% i 2018²⁵ (Blazyte, 2020; Duffin, 2020; Minxin, 2020). Som følge av at Kina har begynt å produsere varer høyere opp i verdikjeden, har landets avhengighet av import sunket betydelig (Khanna, 2016). Dette fører til at Kinas uavhengighet vokser, samtidig som europeiske lands avhengighet har flyttet seg fra USA til Kina (se figur 2).

Figur 2: Oversikt over land som har Kina eller USA som største handelspartner (Khanna, 2016)

²⁵ Til sammenligning ligger USAs eksportinntekter på 12% av samlet BNP.

USAs militærbudsjett lå på hele 648 milliarder dollar i 2018 (SIPRI, 2019). Militærbudsjettet er med andre ord mer enn dobbelt så stort sammenlignet med landet med det nest største budsjettet – og større enn alle andre signifikante internasjonale aktører til sammen (se figur 3).

Figur 3: De 15 landene i verden med størst militærbudsjetter (målt i milliarder dollar)²⁶ (SIPRI, 2019)

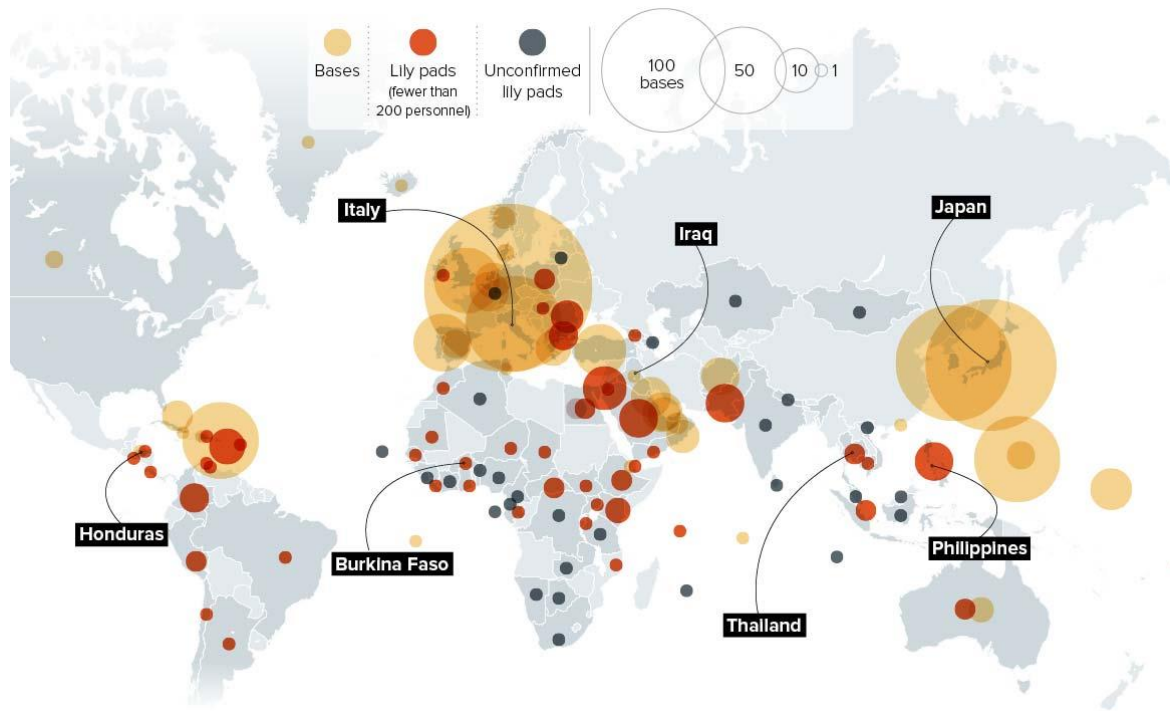
USA ledet i 1949 opprettelsen av NATO, og i praksis fikk de dermed kommandoen over den gjenlevende militærmakten i den vestlige verden (Marshall, 2017). USA har globalisert seg militært med store mengder militærbaser i verden (se figur 1). Brooks og Wolforth (2016b) viser til uttrykket «command of the commons» av Barry Posen. Dette innebærer kontroll over luft, rom og det åpne hav, i tillegg til den nødvendige infrastrukturen for å håndtere disse domeneene²⁷. Brooks og Wohlforth (2016b) peker på våpenkappløpet mellom Sovjetunionen

²⁶ Merk at tabellen under er fra 2016 - ikke 2018 - men den illustrerer likevel det samme poenget; ingen er i nærheten av å bruke så mye penger på militæret som USA.

²⁷ Brooks og Wohlforth (2016) mener at det som gjør USA til en supermakt, er deres evne til å operere globalt – en kapabilitet de har gjennom «command of the commons».

og USA som en klar årsak til USAs militære kapabiliteter i dag²⁸. Marshall (2017) peker på sin side på “Destroyere mot baser”-avtalen²⁹ som en viktig hendelse for USAs globalisering av militæret.

Figur 4: USAs militærbaser i verden (Vine, 2015)

Kina har - i motsetning til USA - svært få militærbaser, og er mest opptatt av sitt nærområde og grensespørsmål (Maizland, 2020). Kinas militærbudsjett i 2018 var bare halvparten så stort som USAs militærbudsjett samme år (SIPRI, 2019)³⁰. Samtidig er det svært interessant å se på utviklingen de siste 20 årene: USAs militærbudsjett har “bare” økt med 57% de siste 20 årene, mens Kinas militærbudsjett har økt med utrolige 700%.^{31 32}

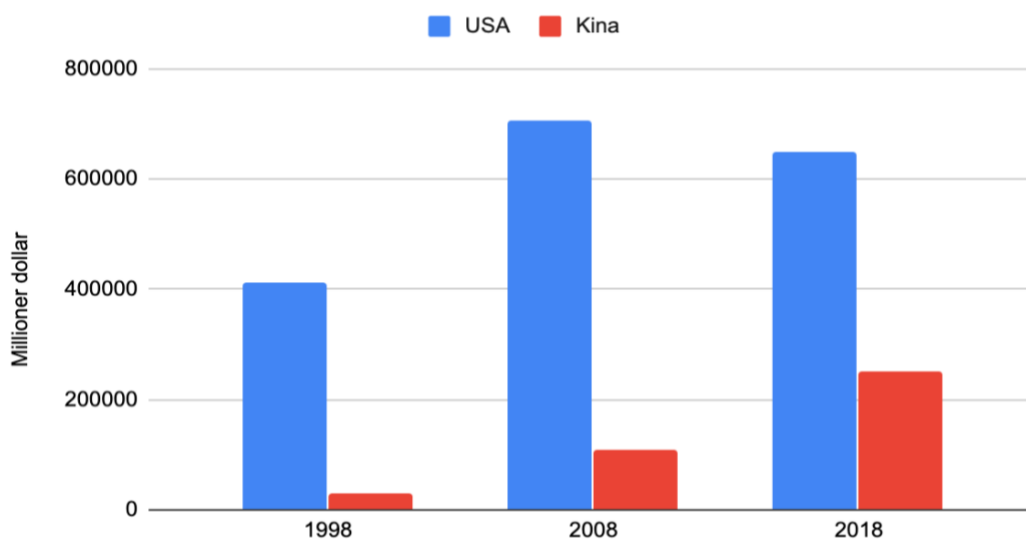
²⁸ Dette våpenkappløpet gav USA insentiver til en enorm militær opprustning, og da våpenkappløpet var over stod USA dermed igjen som den definitivt største våpenmakten i verden.

²⁹ Høsten 1940 hadde britene behov for flere krigsskip, mens amerikanerne hadde 50 krigsskip “til overs”. Dette førte til “Destroyere mot baser”-avtalen: USA fikk tilgang på flesteparten av britenes marinebaser på den vestlige halvkule, i bytte mot krigsskipene som sikret fortsatt britisk deltakelse i krigen. Nøyaktig hvor kostbar denne deltakelsen faktisk ble, hadde nok britene undervurdert (Marshall, 2017, s. 83).

³⁰ Kinas militærbudsjett var på 249 milliarder dollar, altså under halvparten av USAs budsjett på 648 milliarder dollar. Til underretning var Russlands militærbudsjett i 2018 på 61 milliarder dollar. Det utgjør ca. en fjerdedel av Kinas militærbudsjett samme år (SIPRI, 2019).

³¹ Går vi tilbake til 1998, så hadde USA et militærbudsjett på 412 milliarder dollar, mens Kinas budsjett lå på den sjenerte summen 31 milliarder dollar (SIPRI, 2019).

³² Basert på egne utregninger med prosentkalkulator på nett.

Figur 5: Militærbudsjettene til USA og Kina, utvikling fra 1998-2018. Tall hentet fra SIPRI (2019)

Vi har vært inne på viktigheten av USAs “Command of the commons”. Kina har på sin side store maritime ambisjoner, og ekspanderer allerede.³³ Norges sjøforsvarssjef, Nils Andreas Stensønes, mener at Kinas marine vokser raskere enn det vi noen gang har sett utenfor krigstid (Rønneberg, 2019). Ifølge Marshall (2017, s. 63) vil det likevel ta 30 år før Kina kan oppnå en flåtekapasitet som kan utfordre “den mektigste havgående styrken verden har sett - den amerikanske marine”. Det vil si rundt år 2050 - og det er nettopp det året Xi Jinping selv har satt som sin milepæl; innen da skal Kina være en militær supermakt med et militære “second to none” (Greer, 2019). Jim Fanell, ansatt ved Geneva Centre for Security Policy, mener at dersom ingen utfordrer Kina, vil de kunne dominere verdenshavene innen 2049 (Rønneberg, 2019).

5.2.2 Myk makt

Vi har tidligere vært inne på at økonomisk makt kan være både hard og myk. USA har etter 2. verdenskrig hatt enorm strukturell makt og innflytelse på institusjoner for økonomisk styring. Dette gjelder WTO, IMF og Verdensbanken, men også NATO og FN. Etter 2016 har vi sett tendenser til amerikansk tilbaketrekking fra disse institusjonene. Samtidig har Kina økt sin økonomiske strukturelle makt, først ved sin inntreden i WTO, og i senere tid ved å initiere

³³ Den kinesiske marinen består allerede av flere krigsskip enn hva USA kan skilte med, og har de siste fire årene sjøsett flere marinefartøyer enn den totale flåten til land som Tyskland eller Storbritannia.

etableringen av Asian Infrastructure Investment Bank³⁴ (AIIB), Belt and Road Initiative (BRI) og en rekke andre³⁵ multilaterale samarbeid (Wen, 2019).

BRI, også kalt Den nye Silkeveien³⁶, understreker tydelig Kinas økende globale engasjement. Kina foreslo initiativet i 2013, med et uttalt mål om å forbedre transkontinentalt samarbeid og infrastruktur³⁷ (The World Bank Group, 2019). En ny, retorisk utvidelse av prosjektet er dessuten “Helsesilkeveien”, som har blitt spesielt aktuell i lys av COVID-19; ved hjelp av den nye infrastrukturen skal Kina også kunne levere medisiner³⁸, medisinsk utstyr og humanitær hjelp til en rekke land (Lancaster et al., 2020). Parallelt ser vi utbyggingen av “den teknologiske silkeveien”, hvor spesielt 5G-nettet brer seg utover verden (Chan, 2019).

En rekke vestlige land - inkludert USA³⁹ - har blitt svært avhengige av kinesiske varer - og ikke minst er en rekke utviklingsland avhengig av kinesiske investeringer og utviklingshjelp (Gilsinan & Serhan, 2020). I takt med den økonomiske veksten har Kina dessuten gått fra å være en betydelig mottaker av utviklingshjelp, til å bli en av de største bidragsyterne til å gi utviklingshjelp - men ikke minst også lån - til en rekke land⁴⁰ (Gåsemyr, 2020).

34 AIIB er en multilateral utviklingsbank med hovedkontor i Beijing som beskriver sitt formål som “å styrke sosiale og økonomiske utsikter i Asia” (AIIB, 2020). Kritikere mener det er et strategisk verktøy for kinesiske myndigheter til realisere egen agenda (Wilson, 2017).

35 Kina kommuniserer og samarbeider gjennom en rekke ulike internasjonale og regionale forum oftere enn før (Wen, 2019)

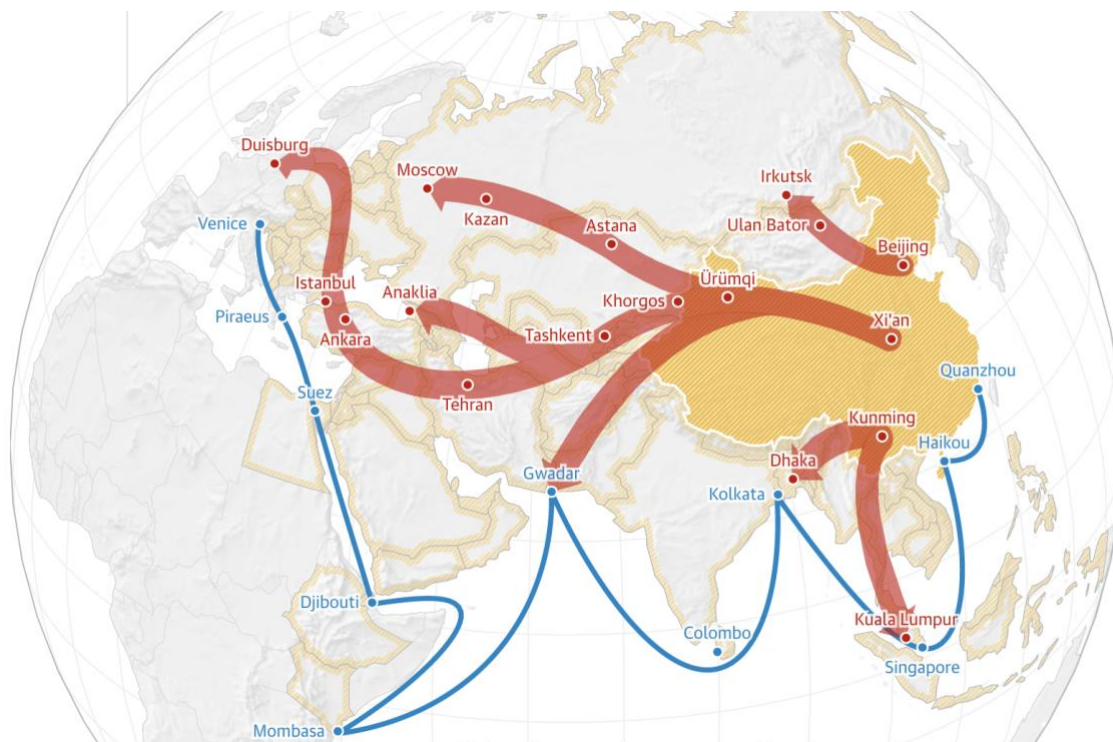
36 “Den nye Silkeveien” er et navn som brukes på Kinas enorme investerings- og infrastrukturprosjekt som ble startet i 2013 omfatter over 80 land (Frankopan, 2019). Prosjektet har også blitt kalt OBOR (One Belt One Road) og BRI (Belt and Road Initiative).

37 Den nye Silkeveien er både en sjøvei (opprettelsen av en motorvei til havs for varer), i tillegg til en rekke ruter på land. Det finnes ingen offisiell liste over hvilke land som deltar i BRI-prosjektet, men Verdensbanken vurderer det dithen at hele 71 økonomier (inkludert Kina selv) ligger lokalisert i nærvær av den planlagte infrastrukturen til BRI (The World Bank, 2018). I følge Verdensbanken (The World Bank, 2018) stod disse 71 landene for hele 40% av den globale vareeksporten og 35% av globale utenlandske direkteinvesteringer.

38 Kina har til underretning en enorm farmasøytisk industri, og er verdens største produsent av aktive farmasøytiske ingredienser (Gåsemyr, 2020).

39 “Av medisinsk utstyr for 22 milliarder dollar som USA importerer årlig, hvorav mye er avgjørende for amerikansk helsesystem for å møte det enorme antallet med koronapasienter innenlands, kom omtrent 25% fra Kina før tollkrigen” (Allison, 2020)

40 Kinesisk bistand, lån og investeringer inn i andre land har doblet seg flere ganger det siste tiåret, og på långiversiden har land i Asia og Latin-Amerika mottatt mer lån fra kinesiske banker de siste årene, enn de har fra Verdensbanken og “de gamle multilaterale utviklingsbankene” i regionene - til sammen (Gåsemyr, 2020).

Figur 6: *Den nye silkeveien* (Kuo & Kommenda, 2018).

Kina er blitt en tydelig aktør i multilateralt samarbeid; av 15 FN-organisasjoner har hele fire av dem kinesisk leder (til sammenligning har de fire andre faste medlemmene til Sikkerhetsrådet bare én leder hver) (Lodgaard, 2020). Kina gir dessuten store bidrag til FNs fredsbevarende styrker (Holm, 2020). Etpartistaten Kina blir stadig kritisert for å være et diktatur som bryter på menneskerettighetene (Amnesty, 2020). Selv avviser Kina at demokratiet er viktig for å opprettholde en liberal verdensorden⁴¹ (Majie, 2002), og minner oss om hvor mange millioner mennesker de har løftet ut av fattigdom (Wang & Westcott, 2020). Parallelt med at verdens syn på amerikansk lederskap har blitt mer negativt⁴², har verdens syn på kinesisk lederskap blitt gradvis mer positivt (Reinhart & Ritter, 2019). En ny undersøkelse utført av Tyskland viser dessuten at europeere ser på sitt lands forhold til Kina som like viktig som deres forhold til USA (Khanna, 2020).

⁴¹ Sitat fra Deng Xiaoping: “Actually, **national sovereignty is far more important than human rights**, but the Group of Seven (or Eight) often infringe upon the sovereignty of poor, weak countries ... Their talk about human rights, freedom and democracy is **designed only to safeguard the interests of the strong, rich countries**, which take advantage of their strength to bully weak countries, and which pursue hegemony and practice power politics” (Majie, 2002, s. 81)

⁴² Spesielt etter valget av Trump i 2016.

Figur 7: Verdenssamfunnets syn på kinesisk og amerikansk lederskap (Reinhart & Ritter, 2019).

USAs normative makt har i stor grad hvilt på ideene om de liberale prinsippene i verdensordenen; frihandel, multilateralt samarbeid, demokrati og menneskerettigheter. Dette har blant annet kommet til uttrykk gjennom etableringen og opprettholdelsen av internasjonale institusjoner; frihandel gjennom WTO, samt etableringen av FN og Verdenserklæringen for menneskerettighetene⁴³. USAs diplomatiske initiativer og forsøk på å demokratisere resten av verden kan også være et uttrykk for dette verdigrunnlaget. Parallelt har USA hatt en enorm kulturell innflytelse gjennom TV og film, samt musikk, moter, mat og merkevarer⁴⁴.

5.3 Amerikansk tilbaketrekking

Videre skal vi kort redegjøre for USAs svekkede rykte som resultat av mislykket krigføring og senere isolasjonistiske tendenser. En konsekvens av dette er at USAs normative makt har blitt svekket: Først gradvis, deretter plutselig.

⁴³ USA og Roosevelt-ekteparet var svært aktive i etableringen av Verdenserklæringen for menneskerettighetene, som skulle utgjøre en grunnpilar i etterkrigstidens verdensorden (Amnesty International, 2017).

⁴⁴ Det er lett å undervurdere hvilken innflytelse Hollywood, Disney, Apple, McDonalds og Friends har hatt på oss, men alt dette har vært med på å bygge opp om USA som et forbilde for verdenssamfunnet.

5.3.1. Svekket rykte og isolasjonistiske tendenser

USAs prosjekt om å “sivilisere” resten av verden, dannet på opplysningstidens arv, var tuftet på en intensjon om å skape flere demokratier. Prosjektet førte til USAs krigføring tidlig på 2000-tallet, og disse militære invasjonene har kostet.⁴⁵ USAs “War on terror” generelt, og invasjonen av Irak spesielt, svekket det amerikanske ryktet. Senere har kontroversen rundt Guantánamo Bay undergravd amerikanske idealer, og Wikileaks overvåkningskandaler har sådd tvil rundt amerikansk diplomati.

Etter valget av Donald Trump i 2016 har USAs utenrikspolitikk tatt en ny retning, og blitt tydelig preget av isolasjonisme⁴⁶, proteksjonisme og en tydelig introvert og nasjonalistisk holdning. Retorisk har dette blitt uttrykt i Trumps slagord “America first”, i praksis har vi kunne observere amerikansk tilbaketrekking fra en rekke internasjonale organisasjoner og avtaler, og en nedtrapping av USAs globale aktiviteter. Den tidligere strategien med sterkt globalt engasjement har nesten stoppet opp (Frankopan, 2019). Trump har dessuten truet å trekke økonomisk støtte til eksempelvis NATO og WHO, og sendt tydeligere signaler om at USA ikke er villige til å betale uforholdsmessige summer til disse organisasjonene (Frankopan, 2019). Samtidig som Trump snakket om proteksjonisme i 2017, dro Jinping til World Economic Forum og fortalte at Kina var klare til å ta lederskap og beskytte internasjonal frihandel (Bekkevold, 2018). Lodgaard (2020) oppsummerer det slik: “Ved å abdisere fra internasjonalt lederskap har USA lenge spilt i hendene på Kina”.

5.3.2 Korona-pandemien og globalt lederskap

Utbruddet av COVID-19, også kalt koronaviruset, har allerede preget internasjonal politikk og samarbeid. Minxin (2020) påpeker at Kinas har vært langt svakere på å prosessere og agere på kritisk informasjon enn hva mange ville forventet. Yale-professor Odd Arne Westad mener at selv om Kinas respons på virusutbruddet ikke var ideell⁴⁷, så mobiliserte kineserne likevel ressursene sine på en bedre måte enn vestlige land har gjort (Aixin, 2020).

⁴⁵ Arven fra Bush’s krigføring inkluderte svært høye kostnader: Obama ble nødt til å håndtere konsekvensene, som innebærte å balansere økende kostnader grunnet det globale engasjementet – med USAs manglende evne til å betale for det. USAs nasjonale gjeld ble nesten doblet, fra rundt 11 billioner dollar i 2009 til nesten 20 billioner dollar i 2016 (Knutsen, 2018).

⁴⁶ Isolasjonisme: “Brukes i amerikansk sammenheng om politiske holdninger som dreier seg om at USA skal avstå fra å engasjere seg i politiske problemer utenfor det amerikanske kontinentet” (Østerud, 2019, s. 119).

⁴⁷ “Beijing tightly controlled information, shunned assistance from the CDC, limited World Health Organization travel to Wuhan, likely undercounted infections and deaths, and repeatedly altered the criteria for registering new COVID-19 cases—perhaps in a deliberate effort to manipulate the official number of cases” (Campbell & Doshi, 2020).

Campbell & Doshi (2020) skriver at Washington var helt uforberedt⁴⁸ på å lede en global respons på krisen, som de ikke engang har klart å koordinere med sine allierte. EU fikk også tidlig kritikk for treg kriserespons, og for ikke å ha kommet Italia til unnsetning da landet ble svært hardt rammet av virusutbruddet (Matlary, 2020). Dette har resultert i at land som Italia, Serbia og til og med USA har fått nødhjelp fra Kina og Russland. Spesielt Kina (inkludert kinesiske teknologiselskaper som Huawei) har bidratt med enorme forsendelser med medisinsk utstyr til store deler av verden, i tillegg til å initiere transnasjonalt samarbeid for å utveksle kunnskap om håndtering av pandemien (Kibar, 2020a).

Korona-pandemien har ført til en “blame game” mellom USA og Kina⁴⁹, og flere amerikanske delstater, samt britiske og australske politiske ledere, har tatt til orde for å kreve erstatning fra Kina fordi de ikke varslet om virusutbruddet tidligere (Matlary, 2020). Kina-kjenner og professor, Stein Ringen, tror det blir en hard tale fra Vestens side når støvet legger seg etter pandemien (Magnus, 2020).

Campbell & Doshi (2020) spør om korona-pandemien kan ha konsekvenser for USAs globale posisjon, og Tunsjø ved Institutt for forsvarsstudier mener at Kina gjennom koronakrisen er i ferd med å endre på hele verdensordenen (Kibar 2020b). Hvis Kina virkelig lykkes bedre enn USA i bekjempelsen av pandemien, så vil dette ifølge Graham Allison kunne ha dyptgripende konsekvenser for USAs posisjon i verden, og for vurderingen av de relative fordelene av demokrati versus diktatur (Global Times, 2020). Sending og Neumann (2020) spør retorisk: Blir koronakrisen dødsstøtet for den liberale verdensordenen?

⁴⁸ Dette står i sterk kontrast til hvordan USA håndterte ebolaviruset i 2014: Tidligere administrator i USAID, Gayle E. Smith, har uttalt at verden skulle ha reagert raskere på ebolautbruddet, men at både verden og USA var for dårlig forberedt. Samtidig skriver han “But when America did lead, the rest of the world followed. (...) and reminded the world that when there's a moral imperative to act on global health, we will.” (Smith, 2019).

⁴⁹ Trump har konsekvent kalt viruset for “Chinese virus”, utenriksminister Mike Pompeo hevder at koronaviruset kom fra et kinesisk laboratorium, og Kina har dessuten blitt anklaget for å hacke USA for informasjon om en koronavaksine (NTB, 2020a; NTB, 2020b). Samtidig sier “kinesiske analytikere” at “those morons” i USA har startet en krig mot sitt eget folk (Sheng & Qingqing, 2020).

6. Analyse og diskusjon

Tiden har kommet for å samle trådene: Vi vil videre analysere hvordan maktbalansen mellom Kina og USA har endret seg, basert på vårt teoretiske og empiriske grunnlag. Videre vil vi diskutere hvilke implikasjoner denne endringen kan ha på vår liberale verdensorden.

6.1 Hvor mektig har Kina blitt?

Kina har økt sine maktkapabiliteter drastisk og i rekordfart. Allison (2015) formulerer det slik: «*Never before in history has a nation risen so far, so fast, on so many dimensions of power*». Men det viktigste er ikke hvor mye Kina har økt sine kapabiliteter – men først og fremst hvor mye disse øker relativt til USA. Hvor mektig har Kina egentlig blitt?

6.1.1 Hard makt

USAs harde makt, i form av materielle ressurser (Nye, 2004), har vært overlegne etter den kalde krigen. Rivaliseringen med Sovjetunionen bidro til at USA satt igjen som verdens desiderte militærmakt etter Sovjetunionens fall. USAs enorme økonomi⁵⁰ har parallelt gitt amerikanerne det Mearsheimer (2001) kaller “latent” makt, som har muliggjort USAs utvikling av svært avanserte våpen. På bare én generasjon har Kina gått fra å ha en nokså ubetydelig økonomi, til å bli den største utfordreren til den økonomiske stormakten USA. Hvis Kinas økonomiske vekst fortsetter slik flere prognoser indikerer, vil deres BNP overgå USAs innen år 2030. Kina blir i så fall ikke bare én økonomisk supermakt, men kanskje *den* økonomiske supermakten.

En viktig del av USAs “Command of the commons”, er at de etter den kalde krigen har vært tilnærmet enerådende på verdenshavene. Derfor burde det skremme USA at Kina *både* har en enorm økonomisk vekst, og samtidig rustet opp militært; som vi har sett har Kina gjennom to tiår økt sine militærbudsjetter drastisk sammenlignet med USA, og kineserne har ikke minst store maritime ambisjoner. På kort sikt representerer Kina *ikke* noen trussel mot USAs herredømme. Men på lang tid, hvis denne tendensen fortsetter, kan Kina ha oppnådd mer hard makt (eller materielle ressurser) enn USA innen 2050. Dette er også Kinas plan.

Men allerede nå har både USA - og resten den vestlige verden - grunn til å følge varsomt med: Kinas raske vekst i materielle ressurser vil ifølge teorien til Zakaria (1999) ha en

50 ... og teknologiske kapabiliteter, som denne oppgaven ikke redegjør for mht. oppgavens omfang.

tendens til å ekspandere sine utenrikspolitiske interesser. Dette legger vi til grunn når vi videre skal se på Kinas myke makt, og når vi senere skal vurdere hvorvidt Kinas økte maktkapabiliteter kan utgjøre en trussel mot den liberale verdensordenen.

6.1.2 Myk makt

Parallelt USA vender seg mer og mer innover, vender Kina seg mer og mer utover. Det kan være vanskelig å måle det Nye (2004) kaller “myk makt” (Mearsheimer, 2001, kaller det mer konkret “innflytelse”). Det bør likevel herske liten tvil om at Kina gradvis har økt sine myke maktkapabiliteter, mens USAs myke makt først gradvis - og deretter brått etter valget av Trump - har blitt svekket. Verdenssamfunnet har i dag et mer positivt syn på kinesisk lederskap enn det amerikanske, og Kina er ikke minst en svært viktig handelspartner for Europa og verden.

Som vi har sett kan økonomisk makt både være hard og myk. Imens den harde økonomiske makten i stor grad er viktig for den militære makten, er den økonomiske, myke makten strukturell, og kan gi et land stor innflytelse. For Kina utspiller det seg tydelig med BRI, et prosjekt som vil forsterke en av Kinas klare fordeler i maktbalansen i dag: Kina produserer en rekke varer og teknologi som verden, inkludert USA og resten av Vesten, er helt avhengige av. I teoridelen ble en hegemon forklart som en stat som normalt kontrollerer kapital og markeder, og som innehar komparative fortrinn i produksjonen av høyt verdsette varer (Keohane, 2005). Kina er et godt stykke unna å være en global hegemon, men denne beskrivelsen er likevel treffende

Dette har blitt enda tydeligere etter korona-pandemien, hvor verdenssamfunnet ble tatt på senga da de skjønnte at Kina - satt på spissen - har monopol på livsnødvendige medisiner og medisinsk utstyr. Har verden blitt mer avhengige av Kina enn vi har skjønnt? Kinas prosjekt BRI, som også inkluderer “helsesilkeveien” og “den teknologiske silkeveien”, kan være med på å forsterke denne avhengigheten, og det er verdt å stille spørsmålet: Til hvilken grad er BRI et *initiativ*, som Kina selv kaller det, og i hvilken grad er det en *strategi*? Og hvilken makt kan dette tilføre Kina - både i form av myk makt, men også potensielt militært - dersom prosjektet lykkes? Samtidig kan korona-pandemiens tydeliggjøring av denne avhengigheten ha gitt flere land insentiver til å sette inn tiltak for å minske denne avhengigheten i tiden fremover. Spørsmålet er: hvor mange land kan ta seg råd til å kutte den stadig tykkere

navlestrengen til Kina?⁵¹

I USAs etablering av den liberale verdensordenen har spredningen av liberale verdier som demokrati og menneskerettigheter stått sentralt. Den vestlige verden trodde nok at Kina ville “bli som oss” da de kom inn i WTO i 2001, men det utrolige skjedde: Kina fikk til *både* å delta i multilateralt samarbeid og *samtidig* vise verden at de kunne bli en økonomisk supermakt - og dette *uten* å bli et demokrati. I takt med Trumps tilbaketrekking fra multilaterale fora, har Kina overtatt USAs tidligere rolle som “verdensmester” i multilateralt samarbeid. Jeg vil oppsummere dette rollebyttet med følgende metafor: I kinasjakk bygger man opp egne nettverk for å få kontroll over spillebrettet. Det kan virke som Kina nå har brukt USAs nettverk og plombert USAs vei ut. Resultatet ryster den liberale verdensordenen.

For ja - Kina har rett og slett overtatt USAs rolle, og blitt kanskje den fremste forsvaren av frihandel og multilateralt samarbeid. Da USA abdiserte fra det globale lederskapet, stod Kina klare. Det kommende amerikanske valget høsten 2020 kan gi USA sjansen til å ta en U-sving og igjen jobbe for å sikre sin myke makt og innflytelse. Men det er som kjent enklere å rive noe ned, enn å bygge det opp igjen. Økt kinesisk tilstedeværelse og lederskap i tradisjonelle organisasjoner som FN, WTO, WHO med flere, i tillegg til Kinas initiering av nye multilaterale samarbeid, har gitt Kina en stafettpinne. Den neste amerikanske presidenten skal måtte løpe fort hvis de skal kunne vinne den tilbake.

Det kan være fristende å klamre seg til etterkrigstidens idealisme, og hevde at Kina umulig kan bli en global leder grunnet deres stadige brudd på menneskerettighetene. Samtidig skal vi ikke glemme at menneskerettighetene ikke uten grunn ble skilt mellom økonomiske, sosiale og kulturelle, versus sivile og politiske, rettigheter. Selv om Kina i liten grad respekterer sivile og politiske rettigheter, har de styrket spesielt de økonomiske rettighetene ved å løfte millioner av kinesere ut av fattigdom - dette samtidig som USAs folk opplever et stadig skarpere klasseskille. Vestlige land vil ikke “la seg lure” av Kina, men selv om vi kan ha *insentiver* til å sanksjonere Kina for deres menneskerettighetsbrudd, betyr det ikke at vi har *mulighet* til det. Under Apartheid i Sør-Afrika svarte det internasjonale samfunnet med økonomisk og kulturell blokade. Hvorfor uteble reaksjonen da det ble kjent at Kina vilkårlig

⁵¹ Her vil det utvilsomt også være en utfordring med at effekten av å minske avhengigheten til Kina klart er størst dersom mange land gjør dette parallelt. En slik koordinering er derimot vanskelig, og kan fort bli preget av gratispassasjer-tendenser.

har plassert opp til én million uigurer og andre muslimske minoriteter i “politiske omskoleringsleirer”, uten siktelse eller dom? (Amnesty, 2020). Samtidig som verden har blitt mer og mer avhengig av Kina⁵², har kineserne blitt mindre og mindre avhengige av verden. Dette forskyver maktbalansen.

Kina har blitt et svært mektig land på kort tid, og skal vi tro Tunsjø (2018), så er vi altså på vei inn i en bipolar verdensorden. Landets harde makt har blitt gradvis - og med en viss akselerasjon - styrket siden 70-tallet, og ikke minst har Kina økt sin harde makt langt raskere enn USA. Når det kommer til myk makt, så har Kina gradvis etter inntreden i WTO i 2001 økt sin myke makt, og spesielt etter USAs presidentvalg i 2016 grunnet det multilaterale vakuumet som oppsto da. USA kan fortsatt regnes som mektigere enn Kina, men maktbalansen i verden er utvilsomt i endring. Kan den pågående COVID-19-pandemien flytte maktbalansen ytterligere i Kinas favør?

6.2 Effekter av COVID-19

USAs tilbaketrekking fra den internasjonale scenen har skapt et vakuum som Kina har fylt. Det er fortsatt vanskelig å si om COVID-19 bare har *tydeliggjort* denne tendensen, eller om pandemien også kan *forsterke* den. Det sies at det kinesiske ordet for “krise” også betyr “mulighet”. Det stemmer ikke, men det kan likevel hende at pandemien viser seg å bli en større mulighet enn krise for Kina, hvis de kan bruke pandemien til å posisjonere seg globalt.

Det er ingen tvil om at USA har snublet i håndteringen av pandemien. Som produsent og eksportør av livsviktig smittevernutstyr har Kina påtatt seg en Marshall-aktig rolle, og utnyttet PR-verdien maksimalt. Kina klarte å skape en slags trygghet - også for vestlige land, i en utrygg tid hvor verdenssamfunnet sårt trengte globalt lederskap. At Kina i stor grad selv har klart å slå tilbake viruset på hjemmebane har imponert store deler av verdenssamfunnet. Samtidig ser vi en økende internasjonal skeptisisme knyttet til Kinas håndtering av virusutbruddet (Serhan & Gilsinan, 2020); den umiddelbare begeistringen for kinesisk

⁵² Når selv rike, vestlige land sitter stille i båten, sier det dessuten noe om hvilken makt Kina har over utviklingslandene som mottar kinesisk “bistand”: for der USA tradisjonelt har gitt utviklingshjelp med relativt få forbehold, gir Kina nå store lån som setter en rekke land i en gjeld. Kan det hende at landene som ikke kan betjene disse lånene, må betale politisk? Det skal vi ikke predikere, men én ting er sikkert: utviklingshjelp har aldri vært et rent altruistisk prosjekt.

handlekraft kan se ut til å ha lagt seg, og flere har senere kritisert Kina for deres metoder.⁵³ Stormaktsoppgjøret i kjølvannet av pandemien kan bli avgjørende; Vil Kinas manglende varsling av viruset i tidligfasen være kompensert med senere handlekraft? Eller vil stormaktene i verden holde fast ved at Kina må betale? Hvordan vil Kina i så fall takle dét?

Det er fortsatt høyst usikkert hvordan COVID-19-pandemien kan endre maktbalansen i verden, men dette kan vi si: uavhengig av hva man mener om Kinas tidligfase-håndtering av pandemien, så er det ikke usannsynlig at Kina kan bli husket lenge for å ha vært landet som kom verden til unnsetning og sendte medisinsk utstyr og medisiner da vi trengte det mest - samtidig som EU og USA skinte med sitt fravær. Men landene som tar imot kinesisk nødhjelp bør også huske at “There ain’t no such thing as a free lunch”. Det er dette som er det store paradokset: Den samme pandemien som jo startet i Kina, kan potensielt flytte maktbalansen ytterligere i Kinas favør.

6.3 Abdiserer USA?

Mange snakker i dag om at USA abdiserer som global leder, men overraskende få stiller spørsmålet: “Hvorfor?”. Hvis svaret ditt fortsatt er “Trump”, så må du dykke dypere.⁵⁴ Mange forklarer at Trump ikke er problemet, han er symptomet - men symptomet på hva?

Jeg har valgt å legge teorien til Gilpin (1981) om hegemonens kostnader versus fordeler til grunn for å forklare tendensen til amerikansk tilbaketrekking. På samme måte som at utviklingshjelp aldri er et rent altruistisk prosjekt, så inntas heller ikke rollen som global leder og beskytter bare fordi noen ønsker “å gjøre verden til et bedre sted”. Amerikanerne ønsket nok dét også, med prosjektet om å demokratisere resten av verden, men ikke minst lå det en intensjon til grunn om å skape en fred og stabilitet som ville gagne USA. Dessuten fikk USA slik mulighet til å utforme den liberale verdensordenens normer og spilleregler i sin favør. Utfordringen er bare, som Gilpin forklarer, at kostnadene med å stå som garantist for denne verdensordenen, blir stadig høyere, og på ett tidspunkt vil rollen koste mer enn den smaker.

Videre vil jeg argumentere for at det ikke er presidenten selv som primært vil rammes av denne ubalansen i kostnader versus utgifter - det er folket som rammes. Og i takt med USAs

⁵³ Kina benyttet seg av digital overvåkning med skjulte algoritmer som ga innbyggerne en “helsekode” med ulike farger for å identifisere potensielt smittede personer (Yang, Liu, Wong, Liu., 2020)

⁵⁴ ... Og helst mye dypere enn denne bacheloroppgaven kan gjøre grunnet dens omfang.

Økende økonomiske forskjeller etter finanskrisen i 2008, er det kanskje ikke rart at en stor del av den amerikanske befolkningen har sett seg lei av at nettopp deres land skal være garantist - og en betaler - for en verdensorden som de i liten grad ser komme dem selv til gode? Da er det kanskje ikke rart at amerikanerne nå ønsker en president som prioriterer mindre globalt engasjement, og heller ser mer innover på folket og landet sitt - "America first". Dette samsvarer langt på vei med Posen og Ross (1997) som mener at det ikke vil være mulig å samle tilstrekkelig vilje i det amerikanske folk til å bruke ressursene som skal til for at USA skal opprettholde global fred, og dermed også sin lederrolle i verden.

For ja, USA har betalt uforholdsmessig mye til institusjoner som NATO, FN og WHO, imens andre land i ulik grad har vært såkalte gratispassasjerer. Man kan argumentere for at dette er rettferdig - for hvis det hadde vært "gratis" å være hegemon og garantist for verdensordenen, så hadde konkurransen om denne rollen klart vært større. USA har tilbudt mange av verdens land beskyttelse og globalt lederskap, og til gjengjeld fått en unik maktposisjon. Samtidig gikk ikke prosjektet om å demokratisere verden helt som amerikanerne håpet. Diktaturene som ble invitert inn i FN, WTO, WHO m.fl., har ikke blitt demokratier. I stedet observerer USA en infiltrering av de demokratiske institusjonene de bygget opp; ja, plutselig sitter land som Kina, Russland, Venezuela og Saudi-Arabia i viktige FN-organer - inkludert i menneskerettighetsrådet, hvor de får kritisere USA for *deres* brudd på menneskerettighetene. Samtidig har andelen velfungerende demokratier blitt mer enn halvert de siste fire tiårene (Institute For Democracy And Electoral Assistance, 2019), så noe tyder på at de demokratiske verdiene ikke har spredt seg slik USA og den vestlige verden hadde håpet. Det viser seg kanskje at verdens autoritære stater ikke vil "bli som oss" likevel? Hvorfor skal de ønske å bli som oss, hvis de kan bli som Kina?

Har vi nådd den fasen Gilpin beskriver, at det ikke lenger er gunstig for USA å opprettholde status quo? Kanskje det kan inngås et slags kompromiss; at USA beholder rollen som regional hegemon og global leder, men at den økonomiske byrden fordeles jevnere. Det kan i det minste se ut til at flere av NATO-landene kan være villige til å gå med på dette - for NATO-landene er USA tross alt ikke minst en viktig militær beskytter. Det spørres bare om Kina på et tidspunkt kan tilby denne beskyttelsen til tiendedel av prisen - i så fall vil det - ifølge markedssystemet USA har lagt til rette for - kunne være Kina som stikker av med seieren. Da hjelper det USA lite å true med nok en handelskrig.

6.4 En verdensorden i endring

Empirien forteller oss at maktbalansen i verden har endret seg i Kinas favør. Først gradvis i 70 år, deretter raskere etter århundreskiftet, og tydeligere de siste fire årene. Kan dette føre til at også verdensordenen tilpasses vår nye supermakt?

Vi har allerede lagt til grunn at vi trolig er på vei inn i en bipolar verdensorden. Er vi parallelt på vei ut av den liberale verdensordenen, eller kan den bestå? Svaret kan være både ja og nei, på samme tid. Kissinger (2014) mener at Kina forventer å bli involvert i videre utforming av spillereglene verdensordenen er tuftet på, og at de før eller siden vil agere på denne forventninger. Dette betyr likevel ikke at Kina har insentiver til å endre *alle* spillereglene som den liberale verdensordenen er bygget på. ⁵⁵

Kina har tross alt tjent godt på enkelte sider ved det etablerte systemet, spesielt hva gjelder frihandel og globalisering⁵⁶. Vi har også sett at Kina “utkonkurrerer” USA i multilateralt samarbeid, og Kina har tilsynelatende respekt for det internasjonale rettssystemet. På den andre siden har vi sett at Kina avviser at demokratiet er viktig for å opprettholde en liberal verdensorden. Kina ser ikke ut til å plages av at mange av verdens land er demokratier som følger menneskerettighetene, men ønsker nok å bli respektert som en ikke-demokratisk ettpartistat; en suveren stat som resten av verden skal kunne handle med *uten* å blande seg inn i deres interne forhold. I så måte kan vi si at *dersom* Kina får muligheten til å redefinere noen av spillereglene til vår liberale verdensorden, så vil den *multilaterale* verdensordenen etter alt å dømme bestå, mens den liberale verdensordenen i form av demokratiske verdier og menneskerettigheter vil kunne svekkes.⁵⁷

Hvis det er noen som utfordrer den regelbaserte multilaterale verdensordenen, så er dette USA selv - ja, selve arkitekten bak denne ordenen. Dette har blitt eksemplifisert tydelig gjennom tilbaketrekning fra multilaterale organisasjoner og samarbeid, samt stadige trusler

⁵⁵ Jeg minner igjen om at vi her legger til grunn at en liberal verdensorden er en regelbasert, internasjonal orden, tuftet på liberale prinsipper og verdier som frihandel, multilateralt samarbeid, demokrati og menneskerettigheter. Mye tyder på at det kun er de to sistnevnte aspektene ved verdensordenen som Kina kan ha grunn til å utfordre - eller redefinere, om du vil.

⁵⁶ I 1980 hadde Kina kun 10 prosent av USAs BNP målt i kjøpekraft, og 6 prosent hva gjelder eksport. I 2014 hadde BNP målt i kjøpekraft økt til hele 101 prosent sammenlignet med USA, og eksporten hadde økt til hele 106 prosent (Allison, 2015).

⁵⁷ Holm (2020) oppsummerer dette godt: “At Kina utgjør en trussel mot «verdensordenen», gir bare mening hvis vi snakker om den USA-dominerte, liberaldemokratiske verdensordenens⁵⁷ fra den kalde krigens slutt, og ikke etterkrigsordenen fra 1945”.

om handelskriger og andre hendelser som bryter med de internasjonale spillereglene.

Videre er det verdt å spørre seg: Kan vi ha bare én verdensorden? Eller kan flere parallelle verdensordener eksistere? I så fall kan det argumenteres for at Kina ikke redesigner den eksisterende verdensordenen, men at de holder på å etablere en parallell verdensorden som til større grad er tilpasset kinesiske verdier og ambisjoner (og har de ikke egentlig startet med dette allerede, ved å etablere en rekke nye multilaterale samarbeid?). Hvis flere og flere land kjenner seg hjemme i og vil delta i denne regionale verdensordenen, kan den da til slutt bli den dominerende, globale ordenen? Som vi var inne på tidlig i denne oppgaven, mener flere at tyngdepunktet i verden flytter seg fra vest til øst. Kanskje Acharya (2017) har rett i at vi er på vei mot en multipleks verdensorden, og at vestlige land omsider må akseptere dette?

⁵⁸Eller har USA, til tross for sine senere feiltrinn, gjort en såpass grundig jobb med å etablere verdiene og normene for den liberale verdensordenen, at denne til slutt vil vinne frem likevel? Men, på den andre siden igjen: Dersom den liberale verdensordenen viser seg å ikke være robust nok til å tåle støyten av inntil åtte år med manglende amerikansk lederskap, hvor sterkt fotfeste har den da egentlig hatt?

Hva gjelder COVID-19, så er det fortsatt for tidlig å si om pandemien kan styrke Kinas muligheter til å redesigne den liberale verdensordenen. Hvis stormaktene enes om at Kina må betale erstatning for sin trege respons, kan dette være et tilbakeslag for Kinas maktposisjon. Samtidig vet vi at viruset kan komme i flere bølger. Hvis Kina og USA får en ny mulighet til å respondere på krisen, denne gangen forberedt - hvem kommer styrket ut?⁵⁹ Dersom Trump (eller en ny amerikansk president) håndterer krisen annerledes i neste omgang, kan det hende at USA kan gjenvinne stormaktenes tillit til USA som en legitim garantist for den liberale verdensordenen. Churchill sa tross alt: "You can always count on Americans to do the right thing - after they've tried everything else" (Owens, 2011, s. 192). Spørsmålet er om det denne gangen vil være nok å til slutt "gjøre det rette".

Til slutt er det ikke minst verdt å spørre seg: Til hvilken grad lever vi egentlig i en "liberal

⁵⁸ USA og resten av den vestlige verdens tilnærming til Kina og "den østlige halvkule" vil trolig være toneangivende for internasjonal politikk i de neste årene. For å parafasere Allison (2015): Fremmarsjen til en 5000 år gammel sivilisasjon med 1,3 milliarder mennesker, er ikke et "problem som må løses". Det er kronisk tilstand som må håndteres gjennom en generasjon.

⁵⁹ Umiddelbart kan man tenke "Kina", men det understreker også at vi ikke har høye forventninger til USAs krisehåndtering nå - dermed finnes det rom for å bli positivt overrasket - spesielt dersom USA også vinner kappløpet om å skape en vaksine mot viruset.

verdensorden” i dag? Demokratiets fotfeste i verden holder på å forvitte. Kina har bevist overfor den vestlige verden - men *ikke minst* overfor verdens autoritære regimer, at jovisst kan en autoritær stat oppnå enorm økonomisk vekst og økt levestandard for befolkningen sin, og samtidig bevare sin totale suverenitet. Kina viser dessuten at de kan håndtere kriser mer effektivt enn demokratier, eksempelvis ved hjelp av avansert overvåkningsmateriell - som de nå har begynt å eksportere til Russland og andre autoritære regimer. Kina er på god vei til å bli suksesshistorien som verdens diktatorer sårt har trengt. Men for å svare på spørsmålet: Joda, vi lever fortsatt i en liberal verdensorden enda - i hvert fall sett fra et “vestlig” perspektiv. Kan nettopp dét blir den liberale verdensordenens undergang?

Campbell og Doshi (2020) sier at verdensordener har en tendens til å endre seg gradvis først - og deretter plutselig.⁶⁰ Tiden for gradvis endring ser ut til å være over.

⁶⁰ Campbell & Doshi (2020) utdyper dette i Foreign Affairs i artikkelen *The Coronavirus Could Reshape Global Order*: ”In 1956, a botched intervention in the Suez laid bare the decay in British power and marked the end of the United Kingdom’s reign as a global power. Today, U.S. policymakers should recognize that if the United States does not rise to meet the moment, the coronavirus pandemic could mark another “Suez moment.”

7. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg søkt å svare på problemstillingen: *Hvordan har maktbalansen mellom Kina og USA endret seg de siste 50 årene, og hvilke implikasjoner kan dette ha for den liberale verdensordenen?*

I oppgaven var hovedfokuset ligger på maktbalansen mellom verdens to mektigste stater, Kina og USA, og endringer i den liberale verdensordenen. I analysen ble det konkludert med at Kinas harde og myke makt har økt gradvis siden 70-tallet, og langt raskere enn USAs maktkapabiliteter. Vi står trolig overfor en bipolar verdensorden, og hvis dagens tendenser til kinesisk vekst fortsetter, kan Kina være USA økonomisk overlegen innen 2030, og militært overlegen innen 2050.

Analysens hovedfunn er at garantisten for den eksisterende ordenen (USA) med tiden vil få *svakere* insentiver til å opprettholde status quo (vår liberale verdensorden), mens en voksende stormakt (Kina) vil få *sterkere* insentiver til å utfordre status quo. Dette er oppgavens hovedfunn. Mer spesifikt konkluderer jeg med at *deler* av den såkalte liberale verdensordenen *kan* bli utfordret i tiden som kommer, men at dette ikke utelukkende skyldes Kinas fremvekst, men i stor grad også kan forklares med amerikansk tilbaketrekking.

Konklusjonen sier dessuten at denne maktbalansen først har forskjøvet seg gradvis i Kinas favør siden 70-tallet, og deretter raskere etter Kinas inntreden i WTO i 2001. Forskyvelsen har deretter akselerert etter at Trump ble valgt som president i 2016. I tiden framover blir det interessant å følge med om pandemien COVID-19 ytterligere kan fremskynde endringer i maktbalansen og i den liberale verdensordenen.

I arbeidet med bacheloroppgavens forskningsspørsmål, har det dukket opp en lang rekke interessante problemstillinger, som jeg mener det bør forskes mer på videre. Et åpenbart eksempel er å forske på effektene COVID-19 har hatt på internasjonal politikk og maktbalanse, når effektene av dette begynner å utspille seg. Det blir ikke minst interessant å se hvilken vei amerikansk utenrikspolitikk vil ta etter de neste par amerikanske valgene, og i hvilken grad dette kan påvirke funnene i denne bacheloroppgaven. Europas rolle i et eventuelt scenskifte for verdensordenen er et tema som fortjener mer oppmerksomhet, det samme gjelder alliansedannelsers implikasjoner for maktbalansen.

Det vil heller ikke overraske meg om flere forskere innen internasjonal politikk har fått en vekkelse av pandemiens tidlige effekter på internasjonal politikk, og det er verdt å spørre seg: Har det i for liten grad vært forsket på hvilken effekt en potensiell pandemi kan ha på maktbalanser og verdensordener? Espen Barth Eide formulerte det godt i Dagens Næringsliv nylig, da han sa at “Helse er også utenrikspolitikk”. Vi kan gjerne lansere krig mot et virus, men vi kan ikke bekjempe det med kanoner og fregatter. Jeg spør: Hva skal vi bekjempe det med da? Hvis svaret er “internasjonalt samarbeid”, så er mitt neste spørsmål: Ledet av hvem?

8. Litteraturliste

- Acharya, A. (2017). After liberal hegemony: The advent of a multiplex world order. *Ethics & international affairs*, 31(3), 271-285.
- Aixin, L. (2020). China has no intention to take over US role. *Global Times*. Hentet fra <http://www.globaltimes.cn/content/1184860.shtml>
- Allison, G. (2015). The Thucydides trap: Are the US and China headed for war? *The Atlantic*, 24. Hentet fra <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/09/united-states-china-war-thucydides-trap/406756/>
- Allison, G. & Li, C. (2020). In War Against Coronavirus: Is China Foe—or Friend? *National Interest*. Hentet fra <https://nationalinterest.org/feature/war-against-coronavirus-china-foe%E2%80%94or-friend-138387?page=0,1>
- Allison, G. T. (2017). *Destined for war: Can America and China escape Thucydide's trap?* London: Scribe.
- Amighini, A. (2018). *China: Champion of (Which) Globalisation?* Milano: Ledizioni.
- Amnesty international. (2017). What is the Universal Declaration of Human Rights? Hentet fra <https://www.amnesty.org.uk/universal-declaration-human-rights-UDHR>
- Amnesty International. (2020). Ikke trygt noe sted. Hentet fra <https://amnesty.no/aksjon/ikke-trygg-noe-sted>
- Bekkevold, J.I. (2018). Hva betyr statslederens personlige lederstil? Xi Jinping og Kinas utenrikspolitiske ambisjoner. *Skandinavisk tidsskrift for Internasjonale Studier*, 76(3), 259-268. Hentet fra www.tidsskriftet-ip.no, ISSN 1891-1757
- Blazyte, A. (2020). Share of exports in gross domestic product (GDP) in China from 2009 to 2019. *Statista*. Hentet fra <https://www.statista.com/statistics/256591/share-of-chinas-exports-in-gross-domestic-product/>
- Brooks, S. G. & Wohlforth, W. C. (2016a). *America abroad: The United States' global role in the 21st century*. Oxford University Press.
- Brooks, S. G. & Wohlforth, W. C. (2016b). The Once and Future Superpower: Why China Won't Overtake the United States. *Foreign Affairs*, 95(3), 91-104.
- Campbell, K. M. & Doshi, R. (2020). The coronavirus could reshape global order. *Foreign Affairs*, 18.
- Chan, J. H. (2019). China's Digital Silk Road: A Game Changer for Asian Economies. *The Diplomat*. Hentet fra <https://thediplomat.com/2019/04/chinas-digital-silk-road-a-game-changer-for-asian-economies/>
- Cox, R. W. (1983). Gramsci, Hegemony and International Relations : An Essay in Method. *Millennium*, 12(2), 162-175. <https://doi.org/10.1177/03058298830120020701>

- Deudney, D. & Ikenberry, G. J. (1999). The nature and sources of liberal international order. *Rev. Int. Stud.*, 25(2), 179-196. <https://doi.org/10.1017/S0260210599001795>
- Dikötter, F. (2010). Mao's great leap to famine. *New York Times*, 15.
- Donnelly, J. (2008). The ethics of realism. I *The Oxford handbook of international relations*.
- Duffin, E. (2020). U.S. exports, as a percentage of GDP 1990-2018. *Statista*. Hentet fra <https://www.statista.com/statistics/258779/us-exports-as-a-percentage-of-gdp/>
- Frankopan, P. (2019). *The new silk roads: The present and future of the world*. London: Bloomsbury Publishing.
- G20. (2018). G20 Leaders' declaration: Building consensus for fair and sustainable development. Argentina. Hentet fra <https://templatelab.com/buenos-aires-leaders-declaration/>
- Gilpin, R. (1981). *War and change in world politics*. Cambridge University Press.
- Gilsinan, K. & Serhan, Y. (2020). Can the West Actually Ditch China? *The Atlantic*. Hentet fra <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2020/04/us-britain-dependence-china-trade/610615/>
- Global Times. (2020). Coronavirus blame game 'a childish distraction'. *Global Times*. Hentet fra <https://www.globaltimes.cn/content/1184964.shtml>
- Greer, T. (2019). Can American Values Survive in a Chinese World? *Foreign Policy*. Hentet fra <https://foreignpolicy.com/2019/10/12/american-values-survive-chinese-world-xi-jinping/>
- Grieco, J. M., Ikenberry, G. J. & Mastanduno, M. (2015). *Introduction to international relations: Enduring questions and contemporary perspectives*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire, New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Gåsemyr, H. J. (2020). Kinas rolle i det internasjonale samarbeidet. *Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI)*. Hentet fra <https://www.nupi.no/Nyheter/KRONIKK-Kinas-rolle-i-det-internasjonale-samarbeidet>
- Harrison, D. (2016, 08.03). The U.S. May Not Be an Engine of the World Economy For Long. *The Wall Street Journal*. Hentet fra: <https://blogs.wsj.com/economics/2016/03/08/the-u-s-may-be-an-engine-of-the-world-economy-but-perhaps-not-for-long/>
- Holm, M. (2020). En uventet utfordrer. *Norsk utenrikspolitisk institutt, NUPI*. Hentet fra <https://www.nupi.no/Nyheter/En-uventet-utfordrer>
- Ikenberry, G. J. (2011). The future of the liberal world order: Internationalism after America. *Foreign Affairs*, 56-68.
- Ikenberry, G. J. (2018). The end of liberal international order? *International Affairs*, 94(1), 7-23.

- Institute For Democracy And Electoral Assistance (IDEA). (2019). *The Global State Of Democracy 2019: Addressing the Ills, Reviving the Promise* Hentet fra <https://www.idea.int/publications/catalogue/global-state-of-democracy-2019>
- Jackson, Robert and Georg Sørensen (2007). *Introduction to International Relations: Theories and Approaches. (3rd ed.)*. Oxford: Oxford University Press. Ch. 3: "Realism.", s.60-96.
- Keohane, R. O. (2005). *After hegemony: Cooperation and discord in the world political economy* Princeton university press.
- Khanna, P. (2016). *Connectography: Mapping the future of global civilization* Random House.
- Kibar, O. (2020a). Kinas ambassadør i Norge: – Norske foretak og enkeltpersoner har gitt sjenerøse donasjoner til oss. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra https://www.dn.no/magasinet/teknologi/kina/donald-trump/yi-xianliang/kinas-ambassador-i-norge-norske-foretak-og-enkeltpersoner-har-gitt-sjenerose-donasjoner-til-oss/2-1-804953?fbclid=IwAR0Piv8qvc2STVeJoW3vZ_4-RIJLkkeyQGkVsC96LpzT6ej5M0LbECq9j80
- Kibar, O. (2020b). Nødhjelp, gaver, ny teknologi og diplomati – slik posisjonerer Kina seg under koronakrisen. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/teknologi/nodhjelp-gaver-ny-teknologi-og-diplomati-slik-posisjonerer-kina-seg-under-koronakrisen/2-1-783338>
- Kissinger, H. (2014). *World order: Reflections on the character of nations and the course of history*. London: Penguin Books.
- Klepsvik, Erik: *Midtens rike* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 21. mai 2020 fra https://snl.no/Midtens_rike
- Knutsen, T. L. (1999). *The rise and fall of world orders*. Manchester University Press.
- Knutsen, T. L. (2016). *A history of international relations theory* (3rd ed. utg.). Manchester: Manchester University Press.
- Knutsen, Torbjørn L. (2018) Epilogue: A New Defence Force – A New Security Policy? Is the Balance of Deterrence and Reassurance Still the Norwegian Strategy? Fremført på seminar: 5. *Generasjons luftforsvar*. Royal Norwegian Air Force Academy (7 February - 9 February 2017). Hentet fra: <https://forsvaret.no/hogskolene/ForsvaretDocuments/Program%202017.pdf>
- Kuo, L. & Kommenda, N. (2018). What is China's Belt and Road Initiative? *The Guardian*. Hentet fra <https://www.theguardian.com/cities/ng-interactive/2018/jul/30/what-china-belt-road-initiative-silk-road-explainer>
- Lancaster, K., Rubin, M. & Rapp-Hooper, M. (2020). Mapping China's Health Silk Road. Hentet fra <https://www.cfr.org/blog/mapping-chinas-health-silk-road>

- Lodgaard, S. (2020). Koronaviruset ryster internasjonal politikk. *Norsk utenrikspolitisk institutt, NUPI*. Hentet fra <https://www.nupi.no/Nyheter/KRONIKK-Koronaviruset-ryster-internasjonal-politikk>
- Magnus, A. (2020). - Det vil bli et oppgjør med Kina. *NRK*. Hentet fra https://www.nrk.no/urix/_-det-vil-bli-et-oppgjor-med-kina-1.15009029
- Maizland, L. (2020). China's Modernizing Military. *Council on Foreign Relations*. Hentet fra <https://www.cfr.org/backgrounders/chinas-modernizing-military>
- Marshall, T. (2017). *Geografiens makt* (B. Knudsen, Overs.). Oslo: Vega Forlag.
- Matlary, J. H. (2020). USAs lederskap uteblir, og i dette maktvakuemet trer autoritære stater inn. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/globalt/koronaviruset/koronadebatt/kina/kronikk-usas-lederskap-uteblir-og-i-dette-maktvakuemet-trer-autoritare-stater-inn/2-1-800825?fbclid=IwAR3B7mJa5vHTPwPU7mzD48T8xq0JyOhsIo54DzPloKL4fe4fRDS33ifPFGk>
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of Great Power politics*. New York: Norton.
- Myrdal, G. (1968). *Asian drama: An Inquiry Into The Poverty Of Nations* (bd. 1). London: Allen Lane The Penguin Press.
- NTB. (2020a). Kina slår tilbake mot USA etter anklager om vaksinehacking. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/utenriks/kina/usa/koronaviruset/kina-slar-tilbake-mot-usa-etter-anklager-om-vaksinehacking/2-1-808983>
- NTB. (2020b). Pompeo: – Enorme bevis for at koronaviruset kom fra kinesisk laboratorium. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/verden/i/8mM521/pompeo-enorme-bevis-for-at-koronaviruset-kom-fra-kinesisk-laboratorium?>
- Nye Jr, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Michigan: Public affairs.
- Nye Jr, J. S. (2009). Get smart: Combining hard and soft power. *Foreign Affairs*, 160-163.
- Nye, J. S. & Welch, D. A. (2014). *Understanding global conflict & cooperation: intro to theory & history* Pearson Education.
- Owens, M. T. (2011). *US civil-military relations after 9/11: renegotiating the civil-military bargain* Bloomsbury Publishing USA.
- Pei, M. (2020). China's Coming Upheaval. *Foreign Affairs*, 99(3), 82-95.
- Plecher, H. (2019). The 20 countries with the largest gross domestic product (GDP) in 2019. *Statista*. Hentet fra <https://www.statista.com/statistics/268173/countries-with-the-largest-gross-domestic-product-gdp/>
- Posen, B. R. & Ross, A. L. (1997). Competing visions for US grand strategy. *International Security*, 21(3), 5-53.

- Reality Check team. (2019). Trump: What does the US contribute to Nato in Europe? *BBC News*. Hentet fra <https://www.bbc.com/news/world-44717074>
- Reinhart, R. J. & Ritter, Z. (2019). China's Leadership Gains Global Admirers. Hentet fra <https://news.gallup.com/poll/247196/china-leadership-gains-global-admirers.aspx>
- Rønneberg, K. (2019). Lenge var USA enerådende på verdenshavene. Nå har ett land seilt forbi. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/verden/i/awLq3L/lenge-var-usa-eneraadende-paa-verdenshavene-naa-har-ett-land-seilt-forbi>
- Sending, O. J. & Neumann, I. B. (2020). Blir koronakrisen dødsstøtet for den liberale verdensorden? *Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI)*. Hentet fra <https://www.nupi.no/Nyheter/Blir-koronakrisen-doedsstoetet-for-den-liberale-verdensorden>
- Sheng, Y. & Qingqing, C. (2020). Washington 'launches COVID-19 war against its own people'. *Global Times*. Hentet fra <https://www.globaltimes.cn/content/1186818.shtml>
- Singer, J. D. (1961). The Level-of-Analysis Problem in International Relations. *World Politics*, 14(1), 77-92. <https://doi.org/10.2307/2009557>
- Smith, G. (2019). The U.S. Helped Defeat Ebola in 2014. Now, We're Watching a Crisis Become a Catastrophe. *Time Magazine*. Hentet fra <https://time.com/5627405/ebola-congo-outbreak-goma-rwanda-border/>
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). (2019). Military expenditure by country, in constant (2017) US\$ m., 1988-2018 © SIPRI 2019. I *SIPRI Military Expenditure Database*. Hentet fra [https://www.sipri.org/sites/default/files/Data for all countries from 1988% E2% 80% 932018 in constant % 282017% 29 USD % 28pdf% 29.pdf](https://www.sipri.org/sites/default/files/Data%20for%20all%20countries%20from%201988%20to%202018%20in%20constant%202017%20USD%20pdf.pdf)
- The Asian Infrastructure Investment Bank, A. (2020). About AIIB. *AIIB*. Hentet fra <https://www.aiib.org/en/about-aiib/index.html>
- The Economist Intelligence Unit (EIU). (2017). China's new global ambition. *The Economist*. Hentet fra <https://country.eiu.com/article.aspx?articleid=586137042&Country=China&topic=Politics>
- The Royal Swedish Academy of Sciences. (1974). Economics Prize For Works In Economic Theory And Inter-Diciplinary Research. *The Nobel Prize*. Hentet fra <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1974/press-release>
- The World Bank. (2018). Belt and Road Initiative. *The World Bank*. Hentet fra <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/brief/belt-and-road-initiative>
- The World Bank Group. (2019). *Belt and Road Economics: Opportunities and Risks of Transport Corridors* (Belt And Road Economics). Hentet fra <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/publication/belt-and-road-economics-opportunities-and-risks-of-transport-corridors>

- Tunsjø, Ø. (2018). *The return of bipolarity in world politics: China, the United States, and Geostructural Realism* Columbia University Press.
- Vine, D. (2015). Where in the World Is the U.S. Military? *Politico, July/August*. Hentet fra <https://www.politico.com/magazine/story/2015/06/us-military-bases-around-the-world-119321> - .VY1c-mBhcmY
- Vogel, E. F. (2011). *Deng Xiaoping and the transformation of China* (bd. 10)Belknap Press of Harvard University Press.
- Wang, S. & Westscott, B. (2020). Xi Jinping is determined to end all poverty in China by 2020. Can he do it? *CNN*. Hentet fra <https://edition.cnn.com/2019/04/19/asia/poverty-alleviation-2020-xi-jinping-intl/index.html>
- Wen, W. (2019). China not in a position to lead the world. *Global Times*. Hentet fra <http://www.globaltimes.cn/content/1171156.shtml>
- WHO. (2019). Assessed contributions payable by Member States and Associate Members 2018-2019. Hentet fra https://www.who.int/about/finances-accountability/funding/2018-19_AC_Summary.pdf?ua=1
- Wilson, J. D. (2017). What Does China Want from the Asian Infrastructure Investment Bank?
- Wohlforth, W. C. (2014). Hegemonic decline and hegemonic war revisited. *Power, Order and Change in World Politics*, 109-130. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139680738.007
- Xiaoci, D. (2020). Trump administration's 'Artemis Accords' expose political agenda of moon colonization, show Cold War mentality against space rivals. *Global Times*. Hentet fra <https://www.globaltimes.cn/content/1187654.shtml>
- Yang, Y., Liu, N., Wong, S.-L. & Liu, Q. (2020). China, coronavirus and surveillance: the messy reality of personal data. *Financial Times*, *Yuan Yang and Nian Liu in Beijing, Sue-Lin Wong in Hong Kong and Qianer Liu*. Hentet fra <https://www.ft.com/content/760142e6-740e-11ea-95fe-fcd274e920ca>
- Zakaria, F. (1999). *From wealth to power: The unusual origins of America's world role* (bd. 82)Princeton University Press.
- Zhu, M. (2002). Deng Xiaoping's Human Rights Theory": 80–83. *Cultural Impact on International Relations. Chinese Philosophical Studies*, XX.
- Østerud, Ø. R. (2019). Statsvitenskapelig leksikon. I. Oslo: Universitetsforlaget.